

Utorak, 15. jul 2003.

Svedok Stjepan Kljuić

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.05 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej (May) ...

SUDIJA MEJ: Samo jedan trenutak. Imamo ovde novog svedoka. Počnimo tako što će svedok prvo da da svečanu izjavu.

SVEDOK KLJUJIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cjelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala, gospodine Kljuiću. Molim vas, sedite. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pred kraj rada gospodin Najs (Nice) je obavestio da ćemo dobiti neke dokumente koji se odnose na, kako je on rekao, navodne presretnute razgovore i tako dalje. Ja nisam ništa od toga dobio i, evo, jutros su mi ovde stavili na sto dva bajndera u kojima ne znam šta ima, uz objašnjenje da smo to dobili u prošli petak. Nismo ništa dobili u prošli petak. Prema tome, to su za mene potpuno novi dokumenti i prošli put smo imali praksu, kada je bio ovde svedok Zoran Lilić, da pola sata pred kraj unakrsnog ispitivanja, uoči toga dana, dobijem dva bajndera. Ja sam to tada uspeo da pročitam, ali ove koje sam jutros dobio, zaista, ne postoji nikakva teoretska mogućnost da ih pročitam. Mislim da se ne može uvoditi na takav način i ja vas molim da se takva praksa prekine. Bio bi red, elementarni, da bar 10 dana pre nekog svedoka dobijem dokumenta koja se na tog svedoka odnose.

SUDIJA MEJ: Možda bi bilo razumno da postupimo na sledeći način, da prvo bude održano glavno ispitivanje, zatim ćemo da razmotrimo kakva će biti pozicija u vezi s unakrsnim ispitivanjem. Gospodine Najš?

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mislim da ne bi trebalo da bude problema sa ovim svedokom. Kao što sam juče objasnio, svi materijali su optuženom i njegovim saradnicima dostavljeni elektronskim putem prošle nedelje i za njih je to prihvatljivo. Ti dokumenti su uključivali i transkripte presretnutih razgovora. Zatim smo juče naznačili koji materijal će najviše da bude korišćen. Prema tome, optuženi i njegovi saradnici mogu da pronađu taj materijal u onom materijalu koji je obelodanjen prošle nedelje, sobzirom da je taj materijal u potpunosti identifikovan. Naime, rekli smo koji će to dokumenti da budu. Mogu da kažem Pretresnom veću da, u slučaju, ukoliko budemo dostavljali neke dokumente, neće svi dokumenti da budu predstavljeni od ovih koji su pred vama. Biće ih daleko manje nego što vam se to sada čini. Kada je reč o presretnutih razgovorima, možda ćemo da saslušamo jedan ili dva od tih presretnutih razgovora, ali, kao što Pretresno veće zna, presretnuti razgovori kada se dostavljaju, oni potpadaju, odnosno, zavise od kasnije argumentacije, odnosno, od onoga šta u vezi s njima može da se kaže. Dakle, oni će prvo da se pregledaju, analiziraju, a onda, eventualno, i formalno usvoje u spis.

SUDIJA KVON: Gospodine Najš, molim vas da nam objasnite kako su elektronskim putem optuženom i njegovim saradnicima materijali dostavljeni prošle nedelje?

TUŽILAC NAJS: Predati su im na CD-u. I to se redovno događa da materijal dostavljamo optuženom elektronskim putem. Oni su nam rekli da je to sasvim u redu, što se njih tiče. Dokumenti su u "word" sa "Zy-find" pretraživačem.

SUDIJA MEJ: Da li sada predlažete da se putem ovog svedoka uvede svih 36 presretnutih razgovora?

TUŽILAC NAJS: Uvešće se na taj način što će on da ih identifikuje, odnosno on će da identifikuje glasove na nekima od njih. Nećemo, naravno, da obradimo sve te presretnute razgovore posebno, ali oni će da budu identifikovani i možemo da potvrdimo njihovu verodostojnost tako da

ćemo da pokažemo izvor tih presretnutih razgovora, a onda ćemo, možda zajedno, sve te presretnute razgovore da obradimo kasnije.

SUDIJA MEJ: Ali da li će da dođe svedok koga optuženi može unakrsno da ispita u vezi sa tim presretnutim razgovorima?

TUŽILAC NAJS: Svakako.

SUDIJA MEJ: Kao što je to uradio i sa drugim trakama?

TUŽILAC NAJS: Da. Naravno da može unakrsno da ispita i ovog svedoka o tim presretnutim razgovorima, ako želi. Sinoć je obavешten na koje ćemo se presretnute razgovore osloniti. A, kao što sam rekao, elektronskim putem ih je sve dobio još prošle nedelje. Ali, naravno, biće i još jedan drugi svedok koji će govoriti, nadam se, o kontekstu u kome su se desili ovi presretnuti razgovori.

SUDIJA MEJ: U redu, mi ćemo tako da postupimo i vidimo šta ćemo s tim da uradimo na kraju glavnog ispitivanja.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas, vaše puno ime i prezime?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, mi ćemo o tome da odlučimo na kraju unakrsnog ispitivanja, kada saslušamo ovog svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja želim samo još jednom da kažem, ni u kakvoj formi ja to nisam dobio, ni u papirima, ni, kako gospodin Najs kaže, elektronskim putem. Drugo, maločas je gospodin Najs rekao da ovaj svedok treba da identifikuje glasove. Ne znam kako to ovaj svedok identifikuje glasove, ja ...

SUDIJA MEJ: To nije važno, sačekajte. Mi to ne želimo sada da slušamo. Videćemo putem iskaza na koji način on to može da uradi. Ukoliko imate prigovor, svakako ćemo da ga saslušamo. Ali o tome sada nećemo da

raspravljamo. Kao što sam rekao, ukoliko vam bude naneta bilo kakva šteta u smislu unakrsnog ispitivanja, mi ćemo taj problem da razmotrimo kad za to dođe vreme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja vama skrećem pažnju, evo, ako ništa drugo, bar na one papire koje nam je juče na kraju dao gospodin Najš, gde je neki pregled tabela nekakvih razgovora. Pa pogledajte šta piše, molim vas. Kaže, 8. jula 1991. godine ...

SUDIJA MEJ: Ne, ja to sada neću da gledam. Objasnio sam vam kako ćemo da postupamo. Počecemo sa svedočenjem svedoka. Ukoliko imate prigovore na određene delove mi ćemo to da raspravimo kad za to dođe vreme. Ali, u međuvremenu, počecemo sa slušanjem iskaza ovog svedoka. Ukoliko bude vama naneta bilo kakva šteta unakrsnim ispitivanjem, o tome ćemo da raspravimo kasnije. Izvolite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vaše puno ime i prezime.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Stjepan Kljujić.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Kljujiću, vi ste pristupili HDZ-u 1990. godine. Da li ste postali predsednik HDZ Bosne i Hercegovine u Zagrebu, septembra 1990. godine i da li ste na jednom skupu aprila 1991. godine ponovo izabrani za predsednika? U to vreme ste bili član Predsedništva Srpske Republike Bosne i Hercegovine, zatim republike Bosne i Hercegovine, od novembra 1990. do novembra 1992. godine, a zatim od oktobra 1993. do 1996. godine.

SUDIJA MEJ: U transkriptu stoji da je on bio član Predsedništva Srpske Republike Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS: Nadam se da to nisam rekao.

SUDIJA MEJ: Nadam se da možete da pojasnite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi bili član Predsedništva Republike Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam na prvim demokratskim izborima 1990. godine sa, relativno najvećim brojem glasova izabran u Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine u kojem sam ostao ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Kljujiću, ne trebaju nam detalji. Ako je moja analiza vašeg historijata tačna, brišući, naravno, termin "srpske", samo recite "da".

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne. U prvoj rečenici kaže se da sam ja izabran u Zagrebu za predsjednika HDZ. Ne, ja sam izabran 7. rujna 1990. godine u Sarajevu, a 23. travnja 1991. godine ja sam dobio konvenciju HDZ, regularnu konvenciju u Mostaru. Dakle, nisam izabran u Zagrebu, nego u Sarajevu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, to je ovde bilo pogrešno napisano. Pređimo na paragrafe od 6 do 8, kratko. Da li ste bili član Komisije za zaštitu ustavnog poretka?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 8 rezimea svedočenja. Da li je gospođa Plavšić igrala određenu ulogu u toj komisiji?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ona je bila predsjednica.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi primali nekakve biltene koji su sadržavali informacije o vašem radu u toj komisiji?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je i gospođa Plavšić primala takve biltene i, prema vašem sudu, da li je ona učinila nešto da ospori informacije koje su dolazile putem tih biltena?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Gospođa je primala biltene i u prvoj fazi rada sve je bilo korektno. Međutim, kako se je situacija u Bosni i Hercegovini i bivšoj Jugoslaviji komplicirala, dolazilo je do manipulacija i zloupotreba položaja predsjednika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jedan primer materijala koji ste dobijali nalazi se pod tabulatorom 15 dokaznog predmeta za kog tražim da se da jedinstven broj.

sekretar: Biće to dokazni predmet Tužilaštva 503.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada me zanima samo jedan dokument pod ovim tabulatorom. U engleskoj verziji deo koji me zanima nalazi se na strani 5 od ukupno 44. Ovde vidimo da govorite, gospodine Kljujiću. Na BHS-u to je na strani T1/7, pri vrhu stranice. Tu stoji jedan pasus gde vi intervenišete i kažete da štampa često pominje vaše ime i kažete sledeće: "I u današnjim novinama" i zatim dalje imamo intervenciju Alije Delimustafića koji je na našoj strani 7 od 44, a u BHS verziji to će biti strana 10. Vidimo da se spominje ista stvar, kaže se: "Sledeći Škrba, Kujačić, Veselinović, Bata na barikadama. To su četiri najveća kriminalca s jedne strane", zatim na sledećoj strani i dalje, reč je o zločinima, koji se spominju na vrhu strane 8 od 44 i upućuje se na Arkana. Mi nećemo sada sudijama uopšteno da govorimo o onome šta se ovde nalazi. Mene samo zanima da nam kažete da li su ovakvi izveštaji dolazili do Komisije za zaštitu ustavnog poretka i da li su oni sadržavali pregled onoga šta se zbivalo na terenu, uključujući i kriminalne delatnosti?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja sam rekao da su u prvoj fazi izveštaji bili vrlo korektni, ali kako je se situacija komplicirala, došlo je do zloupotrebe. Kada je riječ o ovom mom traženju da se gospođa Plavšić i Žepinić distanciraju od barikada, bilo je jasno da oni, na jednoj strani predstavljaju članove državne Komisije za sigurnost i da su duboko involvirani u postavljanje barikada. Bilo bi jako važno da su oni rekli "ne, ne trebaju barikade, mi nemamo veze s barikadama", ali oni to nisu mogli reći jer bi time izgubili ugled u političkoj poziciji koju su imali. Dakle, nemoguće je biti i član sigurnosne službe za državu, a, istodobno, podupirati stvaranje barikada u Sarajevu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Paragrafi 10 i 11 vode do dokaznih predmeta 4, 5, 6, 7, i 8. Ja ću to da ostavim za kraj svedočenja ovog svedoka, zato sada prelazim na paragraf 12. Da li ste imali redovne kontakte sa bivšim predsednikom Tuđmanom?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro poznati sastanak u Karađorđevu. Da li vam je Tuđman ikad išta rekao o, ili stavio do znanja o kakvom je sadržaju bilo reči na tom sastanku?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne. Naime, ja sam kao lider HDZ Bosne i Hercegovine važio kao bosanski patriot i integralist države Bosne i

Hercegovine i nisam prihvatio ideju o podjeli Bosne i Hercegovine. Međutim, ne otkrivajući izvor razgovora, predsjednik Tuđman mi je jednom rekao da je od gospodina Miloševića dobio Cazinsku Krajinu. To je sjeverozapadna regija u Bosni i Hercegovini, naseljena uglavnom Muslimanima. Ja sam rekao "gospodine predsjedniče to je isto ko kad bih ja vama danas poklonio Sardiniju (Sardinia) ili Siciliju (Sicily), jer to nije ni vaše, ni gospodina Miloševića." Naravno, kako su ideje o podjeli Bosne i Hercegovine bile zastupljene na više stupnjeva i sa više aktera, naš međusobni sukob o toj ideji podjele moje domovine uzrokovao je, na koncu, i našim raskidom, pa, ako hoćete, i mojom eliminacijom iz Predsjedništva Bosne i Hercegovine upravo u trenutku kad sam trebao biti predsjednik.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu ...

SUDIJA MEJ: Treba da preciziramo zapisnik. Područje o kome je reč je Cazinska Krajina, je li tako?

SVEDOK KLJUJIĆ: Ili Bihaćka Krajina.

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA MEJ: Da. Hvala. Možda nisam dobro čuo, ali ako pogledamo zapisnik, relevantne redove, videćemo da tu stoji: "Predsednik Tuđman mi je jednom prilikom rekao da je dobio Cazinsku Krajinu koja je nastanjena uglavnom Muslimanima". Mislio sam da je svedok rekao, možda nisam u pravu, da je Milošević dao Tuđmanu Cazinsku Krajinu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li ovo da razjasnite, gospodine Kljujiću?

SUDIJA MEJ: Recite nam šta je rekao predsednik Tuđman?

SVEDOK KLJUJIĆ: Predsjednik Tuđman je rekao da je od gospodina Miloševića dobio Cazinsku Krajinu. Zato je moja reakcija i bila da je to isto kao kad bi dobio Sardiniju, jer to nije teritorija ni gospodina Miloševića, ni gospodina Tuđmana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Početkom 1991. godine, prema vašem saznanjima, da li su predsednici Izetbegović i Milošević razgovarali o temi

muslimanskog ostanka u "krnjoj Jugoslaviji" i ako jesu, kakav je efekat imao taj razgovor?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Naravno, u više navrata vodili su se razgovori na svim relacijama, pa, između ostalog, i između Beograda i Izetbegovića. U to doba Beograd je po svaku cijenu nastojao da privuče Muslimane za "krmju Jugoslaviju", tvrdeći, između ostalog, da će biti drugi narod u takvoj državi, a kad se nije uspjelo uvijek sa Izetbegovićem, onda je napravljen, takozvani, historijski sporazum kojeg je potpisao drugi muslimanski političar, koji nije imao podršku naroda, a zove se Adil Zulfikarpašić. Taj historijski sporazum trebao je da odvoji zajedničku borbu Hrvata i Muslimana, a nije htjelo da se vodi kroz institucije sistema, dakle, kroz Predsjedništvo, skupštinu i vladu, kao legalna tjela, nego se išlo izvan sistema i sa grupom Muslimana koji nisu imali ugled i podršku stanovništva. U stvari, to je bio jedan trik, ukoliko bi on uspio, onda bi Hrvati Bosne i Hercegovine bili dovedeni pred svršen čin, ili bi im se reklo "izađite iz Bosne i Hercegovine ili ostanite". Ako bi ostali, bili bi neravnopravni, a ako bi htjeli da izađemo, onda bi dobili minorne prostore zapadne Hecegovine, koje su uvijek spominjane kada je trebalo da dođe do secesije Hrvata.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. S obzirom na takvu atmosferu, da li ste vi razgovarali sa Izetbegovićem nekom konkretnom prilikom o tome i, ako jeste, recite nam kakav je bio njegov odgovor?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prvo, bilo je nekorektno od Izetbegovićeve strane što mi nije rekao da je imao takve razgovore, a drugo, kada sam ja saznao preko svojih kanala, ja sam mu otvoreno rekao, jer oni su predlagali da on bude predsjednik skupštine te buduće Jugoslavije. "Pa dobro, ako ostanete u Jugoslaviji bit ćete drugi narod u toj zajednici, a tko je danas drugi narod u Srbiji?", on je rekao "Albanci. Dakle, nude vam poziciju Albanaca". Alija Izetbegović je rekao na kraju: "Stjepane, nema ništa od toga".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, hvala. Pređimo sada na početak jula, zapravo, na jun 1991. godine. Da li je tada održana jedna sednica skupštine Krajine, kako se inače nazivala u to doba, u Bosanskom Grahovu, 27. juna 1991. godine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jeste . Inače, to je datum ustanka naroda. Pardon, to je, juna ili jula, nisam čuo dobro?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Juna.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jun. U to doba se već stvorila Srpska Krajina u Hrvatskoj i bosanski Srbi su nastojali da stvore svoje SAO oblasti i da jednog dana ujedine prostore sa područja Republike Hrvatske i prostore sa područja Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da li je na sednici ove Skupštine Krajine doneta jedna deklaracija?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, oni su u jednom trenutku donijeli deklaraciju o ujedinjenju te dvije Krajine, kao prvu etapu u ujedinjenju svih srpskih zemalja. Međutim, takvo ujedinjenje imalo je rušenje suvereniteta dviju republika i bilo je suprotno ustavima i Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Po vašoj oceni, da li se ta deklaracija i politika koja leži u osnovi objašnjavaju Karadžičeve poglede na nezavisnost Bosne i Hercegovine, kojoj je on, navodno, težio?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je sigurno bio jedan dio globalne politike na ujedinjenju svih Srba da žive u jednoj državi, a ta ideja je bila izravno u suprotnosti sa postojećim stanjem. Pa, bila je, u krajnjoj liniji, suprotna i Helsinškoj konferenciji (Helsinki Conference) čije će se odluke, kasnije, bitno odraziti na budućnost moje domovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 16. U Republici Bosni i Hercegovini, da li je SDA tvrdila da bi ujedinjavanje Krajina predstavljalo kršenje ustavnog poretka Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da. I ne samo SDA.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Bilo je glasanje po tom pitanju. Do čega je dovelo to glasanje, što se tiče delegata SDS?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Naš parlament je na redovnoj sjednici osudio taj čin i smatrao je da je to rušenje teritorijalnog integriteta Republike Bosne i Hercegovine. Na kraju, zastupnici SDS su demonstrativno napustili rad sjednice, što su oni često činili kako bi dezavuisali skupštinu. Mi smo mogli uvijek raditi jer smo imali kvalitetnu većinu, ali uistinu smo željeli da prigodom donošenja odluka budu i predstavnici srpskog naroda, jer je SDS dobio većinu srpskih glasova, iako je bilo još srpskih zastupnika iz drugih političkih partija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 17. U septembru 1991. godine, da li ste se sreli sa predsjednikom Tuđmanom u Zagrebu gde je on nagovestio da treba da održite pregovore sa SDS? Da li ste se posle toga vratili u Sarajevo i kontaktirali Karadžića sledećeg jutra, kojom prilikom je on bio iznenađen vašim pozivom ili možda nije bio iznenađen?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Imao sam često sastanke s predsjednikom Tuđmanom, ali, u jednom trenutku, prigodom moje posjete Zagrebu, on je insistirao da pregovaram i sa SDS-om. Naime, ja sam i ranije razgovarao s Karadžićem, Krajišnikom i Koljevićem, pa i gospodom Plavšić, međutim, oni nikako nisu htjeli Bosnu i Hercegovinu, a nisu priznavali ni Republiku Hrvatsku. U tom pogledu, oni su mene stalno panjkali, kritizirali, kao da sam ja odan Izetbegoviću. I to je bila vrlo uspješna propaganda ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Bio bih vam zahvalan, znam da ste u iskušenju da nam ispričate sve ali ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: ... upravo zbog te propagande predsjednik Tuđman je rekao: "Stjepane, pa ne možeš ti razgovarati samo sa Muslimanima. Ti moraš razgovarati i sa Srbima, vrlo ozbiljno". Kad sam došao ujutro u Sarajevo, nazvao sam Karadžića, međutim, on nije bio iznenađen. Može se pretpostaviti da su gospoda Tuđman i Milošević imali kontakte.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Paragraf 18. Kasnije, tokom septembra 1991. godine, da li ste se vi i Stanić sreli sa Krajišnikom, Karadžićem i Koljevićem i da li vam se učinilo da predstavnici Srba žele da pridobiju podršku bosanskih Hrvata?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Naravno. Svako je tražio saveznika i oni su radili paralelno, prvenstveno sa Izetbegovićem, jer bi time obavili veći dio posla, ali očito je bila i sugestija da međusobno razgovaramo. Stanić i ja smo posjetili srpsku delegaciju u kojoj su bili Krajišnik, Karadžić i Koljević i, u to doba, već je plamtio rat u Hrvatskoj. Pošto je Tuđman inzistirao da ja razgovaram s njima, ja sam, jednostavno, napravio jedan test za njih i rekao, otprilike, da moj narod bi me ubio kad bi znao da ja sjedim danas s njima dok Hrvatska gori, ali mi smo političari i moramo razgovarat'. Rekao sam da bi jedan njihov gest ojačao moju političku poziciju i da bi oni time potvrdili iskrenost suradnje. Ja sam, jednostavno, tražio od njih da priznaju Republiku Hrvatsku u njenim avnojevim granicama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakva je bila njihova reakcija na to? Molim vas u jednoj rečenici.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Užasna. Oni su rekli da to nikada neće prihvatiti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam. Da li ste se vi zbog toga zaista distancirali od Srba, dok su oni tražili nekog drugog Hrvata, s kim bi mogli da sarađuju?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, oni su znali da sa mnom ne mogu napraviti sporazum protiv Bosne i Hercegovine. Međutim, kako se je situacija komplicirala u Bosni, u okviru HDZ je bio jedan prosrpski lobi s kojim su oni počeli suradjivat', a kada je došlo do agresije na Bosnu i Hercegovinu, ta suradnja je nekad dosegala optimalne domete.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi podneli izveštaj predsedniku Tuđmanu o reakciji rukovodstva SDS o time da oni ne prihvataju Republiku Hrvatsku u tim granicama i kakva je bila njegova reakcija?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Njegova reakcija je, također, bila užasna. On je možda u tom trenutku shvatio da ono što on pregovara na višoj razini još nije kao informacija došla do bosanskih Srba.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 20. 21. januara 1991. godine, da li ste prisustvovali razgovorima u Beogradu gde je bila bosanska delegacija u kojoj ste bili Izetbegović, Koljević i vi, a na srpskoj strani su bili optuženi, Trifunović i još jedan čovek čije je ime pogrešno napisano u rezimeu, čini mi se. Koja je bila treća osoba sa srpske strane?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Unković.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tako sam i mislio. Unković. Sam sastanak me ne zanima toliko, osim u sledećem aspektu. Prvi deo sastanka se završio, to vidimo u paragrafu 21, dogovorom da će buduća Jugoslavija biti demokratska država ravnopravnih naroda i republika.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moram reći dvije rečenice uvoda. Gospodin Milošević je u oktobru 1988. godine na Centralnom komitetu Saveza komunista Jugoslavije izjavio da Srbiju ne zanimaju teritorije drugih Republika i to je nama bio jedan od argumenata na ovim pregovorima, koji su održani 22. januara 1991. godine. Dakle, u Bosni su izbori završeni u jedanaestom mjesecu, u Srbiji u dvanaestom i mi smo odmah požurili da

se sastanemo sa srpskom delegacijom zbog učvršćivanja principa buduće Jugoslavije. A oni su bili, prije svega, u ravnopravnosti republika. I zato sam bio zadovoljan i ovim sastankom 22. sječnja u Beogradu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Posle sastanka, za vreme ručka, da li vas je optuženi odveo na stranu i razgovarao odvojeno sa vama? To vidimo u paragrafu 22.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moram reći da je gospodin Milošević tada ukazao veliko gostoprimstvo prema meni, pa čak i neke simpatije i u jednom trenutku smo ustali od stola i tad mi je rekao da on razumje želje naroda zapadne Hercegovine da se priključi Hrvatskoj. To je bio stalni trik srpske strane kojom bi jednom manjem djelu hrvatskog pučanstva u Bosni i Hercegovini dozvolili da se ujedini sa Hrvatskom. I to je za nas imalo ogromne posljedice, jer, na žalost, taj dio našeg naroda i danas vjeruje da bi mogao biti priključen Hrvatskoj. Međutim, ja sam rekao gospodinu Miloševiću, da se mi ne razumjemo šta je zapadna Hercegovina i moram priznati da je sa velikom preciznošću gospodin rekao "pola Mostara, 70 posto Čapljine, Ljubuški, Posušje, Grude, Tomislavgrad, Čitluk, Široki Brijeg, 70 posto Livna" i, onako, nasmijao se, rekao je "ceo Prozor". A Prozor je bio zanimljiv po tome što nikada ni jedan Srbin ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo da napravimo kratku stanku. Vratićemo se na Prozor za momenat. Vi ste pomenuli jedan detalj kada je on napravio ovu ponudu. Da li ste vi sve to obeležili na jednoj karti koju ćemo sada da ponudimo u dokazni materijal. To je dokazni predmet 343, tabulator 5. To je karta koju je ovaj svedok obeležio. Možda bismo mogli da je stavimo na grafoskop? Gospodine Kljujiću, ovo je karta koju ste, čini mi se, vi lično obeležili ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja ne vidim kartu, ali nije nikakav problem. Ja znam tačno šta sam obilježio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Videćete je sa svoje leve strane. Vratite se ponovo na temu Prozora i koristite ovaj štamp pa nam pokažite sve šta želite. Poslužitelj će da vam pomogne.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Mislim da je to bila, ovako, simpatična rečenica "i dajemo vam ceo Prozor", jer to je u Hercegovini, jer morate znati da je Prozor bio općina u kojoj nije bilo Srba. Samo jednom je bio jedan policajac tri godine pa se nije mogao oženiti i otišao je. To je bila

kompaktna cjelina Hrvata i Muslimana, danas Bošnjaka. Međutim, ja sam rekao da se mi ne slažemo u tome šta je zapadna Hercegovina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači vaša reakcija na njegov predlog ili želite da objasnite prvo šta ste vi podrazumjevali pod “zapadnom Hercegovinom”?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa, ja sam podrazumjevaao mnogo širi teritorij, ali to nije bitno za ovaj predmet. Bitno je da sam ja rekao gospodinu Miloševiću “A šta vama treba da ostane? Cjela ostala Bosna i Hercegovina?”. Pošto je on bio vrlo nasmijan i šarmantan čovjek i ja sam se u tom trenutku poslužio bosanskim humorom i pokazao bosanski grb.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Verovatno ne treba da idemo u takve detalje. Umesto toga idemo na paragraf 23. Sastanak Predsedništva u Bosni i Hercegovini. 19. decembra 1991. godine je bio sastanak na kome se raspravljalo o dve stvari na dnevnom redu. Prvo je bio izbor predsednika, što je bilo dosta komplikovano. Da li je Izetbegović ponovo izabran? Ja ne želim da se upuštamo u sve ono što je tada bilo problem.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Po Ustavu Izetbegović je imao pravo još jednu godinu da bude predsjedavajući i mi smo ga izabrali sa ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Kljujiću, mislim da moram da vas prekinem. Ako optuženi ili Pretresno veće budu hteli kasnije da čuju o tome detaljno, vratićemo se na to, ali za sada je dovoljno da kažemo da je ponovo izabran. Idemo na drugo pitanje na dnevnom redu koje se ticalo zahteva Evropske zajednice (European Community) da Bosna i Hercegovina konačno uobliči svoj zahtev za nezavisnošću. Kako se to odražavalo u tom trenutku? Da li je bilo podrške?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: U tom trenutku je bilo jasno da Jugoslavija više ne može opstati. Strahote rata u Hrvatskoj dovele su Sloveniju i Hrvatsku do definitivne odluke da napuste Jugoslaviju. One su imale čak i deklaraciju o nezavisnosti i referendum, a u takvoj Jugoslaviji Muslimani i Hrvati Bosne i Hercegovine nisu htjeli ostati ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinite, gospodine Kljujiću. Nama je vreme vrlo ograničeno i mislim da smo glavno ispitivanje završili do pola. Samo nam recite šta se desilo u Predsedništvu? Kako je ko glasao tog dana o ovom pitanju?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pet članova Predsjedništva je glasalo za nezavisnost i raspisivanje referenduma, a Koljević i Plavšić su bili protiv i od tada su oni zaledili svoj status, što znači da su nekad dolazili, nekad nisu, zavisno od interesa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 25. Zaključak o treženju nezavisnosti je onda morao da se iznese pred skupštinu. U skupštini su bili Krajišnik i srpski blok. Kako su oni glasali, "za" ili "protiv" nezavisnosti?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Oni su izašli iz Skupštine. Prvo je Krajišnik opstruirao rad skupštine raznim raspravama, izmorio nas i u 3.30 su izašli iz skupštine. Međutim, ostala je apsolutna većina zastupnika u skupštini, među kojima je bilo srpskih poslanika iz Komunističke partije, Reformističke partije i još nekih drugih partija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ti glasovi i odluke koje su bile donete, po vašem mišljenju, predstavljaju početak svih problema u Bosni i Hercegovini. Da li je to tačno?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 29, preskočiću kontrolu nad skupštinom i pitaću vas sledeće: da li su predsednici partija zastupljenih u skupštini imali pravo da dolaze na sastanke skupštine? Da li je to Karadžić radio s vremena na vreme i da li je održao jedan govor o tome kakav će efekat imati nezavisnost Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Predsjednici su imali pravo, predsjednici partija na vlasti su mogli dobiti riječ preko reda, Karadžić je koristio to pravo i to je bio njegov poznati govor kada je on rekao "ukoliko istrajete na nezavisnosti, neće biti Bosne i Hercegovine, a muslimanski narod će nestati".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 8, dokaznog predmeta 503. Samo pogledajte, molim vas. Da bi izrazili svoj izdvojeni stav u odnosu na ostatak Predsjedništva, da li su Plavšić i Koljević napisali jedno pismo podrške Saveznom sekretaru za narodnu odbranu Veljku Kadrijeviću 16. septembra 1991. godine, gde se kaže: "Odluke koje se donose u organima Bosne i Hercegovine, posebno u vladi i Predsjedništvu i koje se tiču jedinstvenog sistema odbrane zemlje, donose se preglasavanjem legitimnih predstavnika srpskog naroda u tim telima. Tako se javnosti predstavlja pogrešna slika odnosa Bos-

ne i Hercegovine prema armiji i odbrani zemlje. Istina je, međutim, da je ceo srpski narod u BiH, kao i najveći broj rodoljubivih i jugoslovenski orijentisanih pripadnika drugih naroda, odan ideji očuvanja Jugoslavije i armiji kao jedinom garantu građanskog mira i sigurnosti. Prisustvo redovnih i rezervnih snaga JNA u Bosni i Hercegovini čvrsta je garancija protiv delovanja drugih nelegalnih naoružanih formacija". Sad ću da preskočim jedan deo i dalje se kaže u zaključku: "Stoga, u ime srpskog naroda i svih miroljubivih građana Bosne i Hercegovine izražavamo punu podršku oružanim snagama Jugoslavije u njihovom vršenju Ustavom utvrđene uloge zaštite". Po vašem mišljenju, da li ovo pismo prikazuje ograđivanje Srba od ostatka Predsedništva?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pismo je autentično, međutim, informacije su lažne. Naime, u to doba zbog strahovitog rata u Hrvatskoj i zla koje su u Bosni počinile rezervne jedinice Jugoslavenske narodne armije, sve je manje bilo ljudi koji su podržavali armiju, jer je ona, prije svega, transformirana u jednonacionalnu i, drugo, uvijek se u svakom sporu stavljala samo na stranu srpske strane. Prema tome, armija više nije imala podršku građana Bosne i Hercegovine i mnogi su željeli da Armija što prije napusti Bosnu i Hercegovinu, mada smo mi u Predsjedništvu davno obećali da ćemo onaj dio vojske koji je stacioniran u Bosni i Hercegovini, kad dobijemo nezavisnost, prihvatiti kao svoju vojsku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 31. Da li je vojska u Bosni i Hercegovini narasla u broju zbog jedinica koje su se povlačile iz Slovenije i Hrvatske, zajedno sa rezervistima iz Srbije i Crne Gore?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jeste. U to doba Bosna je bila najveća kasarna na svijetu jer sve povučene jedinice jugoslavenske armije iz Slovenije i Hrvatske došle su u Bosnu, a posebno su došli razni korpusi od Titovog Užica, Valjeva, Podgorice i drugih iz Srbije i Crne Gore, iako, s te strane Srbija i Crna Gora uopće nisu bile ugrožene. Dakle, Bosna je imala najveću koncentraciju armije od kojih je ogroman broj bio van teritorije Bosne i Hercegovine, pripadao snagama van teritorije Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je Predsedništvo poslalo jednu delegaciju u Beograd da postigne sporazum sa Kadijevićem o povlačenju vojske iz Bosne i Hercegovine i o tome da oni koji mogu da ostanu u Bosni, budu tamo i izdržavani?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Mi smo imali, zaista, čist politički stav da u sukcesiji Jugoslavije preuzmemo svu vojsku koja pripada Bosni i Hercegovini,

regularnu vojsku. Međutim, bili smo protiv dolaska drugih jedinica JNA. A u to doba već roditelji ne daju svoje sinove da se regrutiraju za JNA. Mi smo legalno pokušali razgovarati i uputili jednu visoku delegaciju u Beograd. Međutim, osim nekoliko, tada uobičajenih fraza, nije bilo rezultata.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je 24. decembra 1991. godine održan jedan sastanak između predstavnika i generala JNA na čijem je čelu bio general Kadijević i da su svi osim generala Broveta bili Srbi ili Crnogorci?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Tačno je. Brovet je bio admiral.

prevodioci: Prevodilac se izvinjava. Admiral Brovet.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zanima me jedna stvar. Da li je na kraju ovog sastanka Izetbegović razgovarao sa Kadijevićem o pripadnicima paravojnih formacija koje su delovale u Bosni i ako jeste, šta je Kadijević rekao?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Kadijević je tada jasno nastupao sa srpskih pozicija i rekao je: "Vi odradite politički dio, a ja ću vojni". Želim da pojasnim ovdje šta je to značilo. Značilo je: "Vi ostanite u Jugoslaviji, a onda vas armija neće dirati." Međutim, Izetbegović i da je htio ne bi mogao provest takvu politiku, a nije htio, jer je građanstvo u Bosni i Hercegovini, a ja želim posebno da naglasim i jedan značajan dio Srba, posebno onih urbanih, bio protiv onoga što je armija radila u Hrvatskoj. I da je to tačno, pokazaće se procenat građana koji su na referendumu glasali za nezavisnost Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 34. Samo jedan sekund. Paragraf 34. Da li ste od kraja 1991. godine, gospodine Kljujiću, postali svesni vojnih aktivnosti u okolini Sarajeva iz različitih izveštaja?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Konkretno kakvih? O kakvim se aktivnostima izveštavalo?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Morate znati da je tada došla prvi put demokratska vlast koja je bila civilna u odnosu na armiju, što je bila razlika u komunističkom režimu, gdje su i armija i partija bili jedinstveni. I zato smo mi tražili izvještaje o kretanju armije na terenu. Iako je to bilo naše ustavno pravo, dugo je trebalo dok smo se uzborili za to. I armija je stalno donosila informacije da ide zbog vježbi u okolicu grada. Međutim i naši promatrači i

Ministarstvo odbrane, ali i sami građani su primjetili da oni prave okruženje grada fortifikacijama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Da li su barikade postavili i bosanski Srbi i Muslimani? Prvo bosanski Srbi, zatim i Muslimani, u martu 1992. godine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pošto smo mi imali referendum o nezavisnosti, Karadžić je po svaku cijenu htio da spriječi da dođe do našeg međunarodnog priznanja. Posto su, po njegovom mišljenju, izvršene brojne pripreme u blokadi Sarajeva, organizirao je barikade da provjeri koliko je grad spreman da se odupre tim barikadama. Naročito je bilo značajno to u centru grada, u djelu koji se zove Pofalići, koji pruža mogućnost da se Sarajevo podjeli na dva djela. I, upravo kada su postavljene barikade, pokazalo se da srpske paravojne snage ne mogu podijeliti Sarajevo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da ste se vi preselili u Predsjedništvo i da ste tamo neko vreme živeli, je li tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam cijelo vrijeme rata i agresije živio u Predsjedništvu, ali prije toga sam morao doći, jer su pojedini djelovi Sarajeva bili blokirani, a ja sam tada stanovao blizu aerodroma i čak nisam mogao raditi nekoliko dana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko dugo ste živeli u Predsjedništvu?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: U Predsjedništvu sam živio do listopada 1992. godine. A kad sam eliminiran iz Predsjedništva, onda sam morao iseliti i iz ofisa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se u to doba JNA držala kao neutralna?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ma, ne. Ona je željela ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Oprostite, da li se predstavljala kao neutralna vi-za-vi (vis-a-vis) međunarodne zajednice?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Apsolutno. Međutim, ona je bila duboko involvirana, ona je naoružala te ljude, davala im logističku podršku i kada bi bili u inferiornoj situaciji, onda bi JNA došla da pravi, tobože, tampon, da nas razdvaja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li vam je bilo poznato prisustvo jedne grupe po imenu Beli orlovi, odnosno, šešeljevci u tom području, ako jeste, šta ste videli da oni rade ili šta ste otkrili da oni tamo rade?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prvi put za vrijeme barikada, u trećem mjesecu, pojavile su se i paravojne formacije iz Srbije, među kojima su bili najagresivniji arkanovci i šešeljevci. Šešeljevi paravojnici imali su neke bjele trake oko glave i bili su poznati po surovosti, posebno materijalnim pljačkama, pri čemu se slobodno može reći da su se razlikovali od drugih formacija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su vam bile poznate i neke snage iz Niša? Paragraf 35.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, u bivšoj Jugoslaviji niški specijalci su važili kao elitni komandosi i bilo ih je u Sarajevu na više formacija, na više lokacija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je tokom meseca maja došlo do granatiranja Sarajeva i, ako jeste, da li je ono bilo naročito intenzivno određenih dana? Paragraf 37.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Granatiranje je bilo stalno. Međutim, pravi pakao je nastao dolaskom Ratka Mladića, koji je organizirao najjače granatiranje. A posebno teški dani bili su 14., 27., 28. i 29. svibanj 1992. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste tokom tog meseca učestvovali u nekim sastancima s UNPROFOR-om (United Nations Protection Force)? Paragraf 38.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Mi smo željeli da armija izađe iz Sarajeva i Bosne i Hercegovine i vođeni su, u okviru suradnje sa UNPROFOR-om, redovni sastanci koji su imali za cilj da utvrde uvjete pod kojima armija treba da izađe.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pregovarači sa bosanske strane su bili: vi, Abdić, Doko, Pušina, Šiber. Srpsku stranu su predstavljali ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Plavšić, general Tolmin, pukovnik Čađo, uvijek. A onda su se mjenjali. Generali koji su dolazili iz Beograda, kao što je bio Aksentijević, Stojković i Bošković i još neki drugi oficiri nižeg ranga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je JNA htela da ponese svoje oružje kada je odlazila i da li joj je to bilo omogućeno?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ona je htjela odvesti to oružje, ali mi nismo pristali na to, a onda, tobože zbog časti srpskih vojnika, trebalo se nositi osobno oružje. Međutim, kad je došlo do evakuacije nisu ništa ponjeli, ali su, prije toga, pokvarili svo teško naoružanje koje je bilo u kasarnama. Onesposobili su ga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 18, molim vas. Sporazum, odnosno, jedan od sporazuma o uklanjanju komandi, jedinica i institucija iz garnizona u Sarajevu. U sporazumu, član 1, se kaže da su se strane sporazumele da će JNA da povuče svo naoružanje, municiju, minsko-eksplozivna sredstva i tako dalje, koje ima na raspolaganju. Član 2, unutar okvira povlačenja JNA iz Republike Bosne i Hercegovine, povlačenje komandi, jedinica i institucija sa naoružanjem, municijom, minsko-eksplozivnim sredstvima, opremom i pokretnom imovinom koja ostaje, nakon toga, u rukama Teritorijalne odbrane iz garnizona i tako dalje. Da li je to taj sporazum do kog se došlo, gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jeste, ali taj nije realiziran.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Hvala. Rekli ste da su Pofalići bili kritično mesto za podelu Sarajeva?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li bi grad bio podeljen na toj tački i kakve bi bile posledice za stari deo Sarajeva? Paragraf 39?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa on ne bi mogao da izdrži opsadu, kao što je grad Sarajevo izdržao 44 mjeseca. Vjerovatno, mogao bi da izdrži 15 do 20 dana, a onda bi, ili stanovništvo počelo da umire od gladi i žeđi, ili bi agresorske snage, koje su bile vojno superiorne, ušle u grad.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što završim sa ovom temom, prešao bih kratko na presretnute razgovore koje ste vi, u opštim crtama, pregledali. Gospodine Kljujiću, da li ste vi, ovde u Hagu (The Hague) čuli priličan broj tih presretnutih razgovora s ciljem da identifikujete govornike tamo gde ste to bili u mogućnosti da učinite?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 2 dokaznog predmeta 503 je finalna verzija, a ne ona provizorna koja je juče dostavljena juče, već konačna verzija koju je potpisao svedok, kao što Pretresno veće može da vidi na poslednjoj stranici. Mnogi od ovih presretnutih razgovora koje ste vi potpisali se opisuju kao razgovori između Karadžića i Miloševića. Na osnovu čega ste bili u stanju da identifikujete glasove ovih ljudi? Samo u kratkim crtama i u svetlu onih opservacija koje je optuženi jutros izneo, kako ste uopšte bili u stanju da identifikujete glasove?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prvo, Karadžića sam znao 30 godina i s njim sam i prije politike često kontaktirao, a drugo, gospodin Milošević ima prepoznatljiv glas. Slušao sam ga više godina na televiziji vrlo pozorno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. U levoj koloni se nalaze neka druga imena, uključujući Koljevića, Jovića, Branka Kostića i još neke. Da li su to, takođe, glasovi onih koje ste mogli da prepoznate zato što ste te ljude lično sretali ili zato što su to bili glasovi koje ste mogli identifikujete jer ste ih čuli na televiziji. Vidimo, na primer, Šešeljevo ime. Ili je to slučaj da je ponekad jedno, ponekad drugo, a ponekad i jedna i druga mogućnost?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prvo, ja sam mogao tvrditi samo ono u šta sam bio siguran. Ja sam sigurno prepoznao glasove Mandića, Koljevića, Jovića, Kostića, Karadžića, Miloševića, Biljane Plavšić. Sa većinom tih ljudi sam kontaktirao. Kostića je vrlo jednostavno prepoznati jer on govori ijekavski sa crnogorskim naglaskom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U istom dokumentu vidimo neke komentare u desnoj koloni. Neka je taj komentar jednostavno rezime onoga o čemu se razgovaralo. Na primer, u broju 3 se govori o Milanu Martiću koji izaziva probleme. Ponekad su komentari širi i daju kontekst razgovora. Da li su to vaši komentari, gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

SUDIJA KVON: Gospodine Najs, vi kažete da je svedok slušao ove presretnute razgovore kako bi identifikovao glasove?

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA KVON: Dobro. Zašto je onda davao tako široke komentare za svaki od ovih presretnutih razgovora?

TUŽILAC NAJS: Kako bi nam pomogao. Pretpostavljali smo da će to biti od pomoći kod izvođenja dokaza, a, isto tako, da da jedan okvir tako da ako optuženi ili bilo ko drugi želi da postavi pitanje u vezi s tim, da može da se vidi o čemu je reč. Ja ću svakako da ga pitam, kao što se vidi iz paragrafa 13 rezimea svedočenja o tome i videćemo da li ćemo da slušamo broj 35 sa ovog spiska. Ono što smo uradili sa ovim presretnutim razgovorima je ono isto što smo uradili sa doktorom Vilijamsom (Michael Charles Williams) nekoliko nedelja ranije, kada su dostavljeni dokazni predmeti, a njegovi komentari stavljeni na desnu stranu i na taj način smo, čini mi se, ponogli Pretresnom veću. Budući da smo to juče unapred dostavili, vidimo da je došlo do nekih promena. Naime, juče je čitava stvar bila duža, a ja sam redukovao komentare kako bi čitav dokument bio kraći. Uz dozvolu Pretresnog veća, da li možemo da smatramo da su ovi dokumenti dostavljeni u smislu da su oni konzistentni s našom dosadašnjom praksom, u odnosu na presretnute razgovore, budući da svedok može da identifikuje glasove? Oni su, naravno, dostavljeni kao transkript u posebnom registratoru, kao što Pretresno veće može da vidi, ali ako bismo mogli da ih obradimo na ovaj način, bio bih veoma zahvalan.

SUDIJA MEJ: Možemo da ih obradimo na sledeći način: označićemo ih u svrhu identifikacije. Oni, zasada, još uvek ne mogu da se prihvate u spis, sobzirom da odluku još uvek nismo doneli, ali svakako da možemo da ih označimo za identifikaciju. Međutim, pre nego što pređemo na to, mene brine status ovih komentara. Mislim da komentare u ovom obliku ne možemo da prihvatimo.

TUŽILAC NAJS: Kao prvo, dokazi se prvo prihvataju za identifikaciju. To može da se odnosi na sam tabulator 2. Alternativa je, pretpostavljam, da se komentari ostave takvi kakvi jesu, a da se oni ne računaju, odnosno, da se na njih ne oslanja u smislu dokaznih predmeta.

SUDIJA MEJ: Da. To je razumno rešenje. Ako želite da se oslanjate na neke od njih, onda bi bilo bolje da to svedočenje čujemo uživo kako bi ono na odgovarajući način moglo da se ospori.

TUŽILAC NAJS: Svakako, časni Sude, ali mene brine vreme, jer ovaj svedok je već uradio taj deo posla. On je identifikovao glasove pa možemo

da poslušamo samo broj 35. Čim pronađemo transkript, to možemo da čujemo.

(Snimak presretnutog razgovora)

prvi glas: Molim?,

drugi glas: Dobro jutro.

prvi glas: Dobro jutro.

drugi glas: Je li pukovnik Gavro?

prvi glas: Jesam.

drugi glas: Pukovniče, profesor Unković iz Kriznog štaba.

prvi glas: Da, izvolte?

drugi glas: Samo za informaciju ...

prvi glas: Da?

drugi glas: Znate li šta oko aerodroma? Ima li kakvih pregovora danas ili nema?

prvi glas: Oko aerodroma pregovora danas?

drugi glas: Da.

prvi glas: Biće pregovora, ali da li će biti samo oko aerodroma ili neće ... Ali hoćete li vi bit'? Ko predstavlja vašu stranku?"

drugi glas: Pa, nas niko ne zove.

prvi glas: A nije zvao niko, jel?

drugi glas: Mi smo odlučili da aerodrom ne damo i mi o njemu odlučujemo.

prvi glas: Unković, evo.

drugi glas: Molim?

prvi glas: Unković sa Ilidže. Onaj profesor, predstavnik Vlade Srpske Republike Bosne i Hercegovine.

treći glas: Čiji je on predstavnik?

(Kraj snimka)

TUŽILAC NAJS: Ne dobijamo prevod na engleski. Ne znam o čemu je problem?

prevodioci: Broj 35 ne odgovara traci koju slušamo.

SUDIJA MEJ: I ja se isto pitam. Pod brojem 35 imamo razgovor između Abdića i Mladića. Je li to ono što treba da čujemo?

TUŽILAC NAJS: Da, kasnije se uključuje Mladić, ako okrenete stranicu. Treba da odemo malo dalje, pre nego što dođemo do Mladića. To je na strani 3 od 6.

SUDIJA MEJ: Zašto mi sad ovo slušamo? Recite nam?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pa, to se odnosi na ono šta je svedok maločas govorio u vezi sa granatiranjem Sarajeva i sa promenama koje su se dogodile kada je Mladić stupio na scenu. Očito je došlo do problema u vezi sa prezentiranjem ove trake. Ako dozvolite, ja bih se na nju vratio nakon pauze, kad raščistim stvar. Časni Sude, kada bi sve bilo idealno, mi bismo poslušali jednu ili dve trake, ali, eto, imamo problema. Ako dozvolite, ja bih o tome odlučio nakon pauze, a sada bih da vidim šta još mogu da pokrijem pre pauze. Već ispitujem sat i deset minuta ovog svedoka. Sada prelazim na stranu 11 rezimea, paragraf 43. Da li je Predsedništvo aprila 1992. godine sastavilo jednu delegaciju koja je trebala da vidi šta se dešava u Bijeljini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi lično tamo išli ili ste od drugih saznali šta su tamo videli?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, ali išao je ministar obrane Jerko Doko, koji mi je ispričao što je doživio tamo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I šta je on tamo doživio?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moramo staviti Bijeljinu u kontekst situacije. Prvi zločin u Bosni i Hercegovini napravile su trupe JNA u hrvatskom selu Ravno, međutim, ni javnost, a ni SDA nije poklanjala dovoljno solidarnosti sa tim žrtvama. JNA čak nije htjela dozvoliti jednoj državnoj delegaciji da izvrši uvid u zločin u Ravnom. Međutim, kada je se dogodio zločin u Bijeljini, onda je i SDA i bosanska javnost doživjela to kao šok, pa je delegacija, u kojoj su bili gospođa Plavšić, gospodin Abdić, članovi Predsjedništva i Jerko Doko, ministar obrane, posjetila Bijeljinu. Tamo je vladao Arkan i to je već onaj poznati snimak kad se gospođa Plavšić i Arkan ljube. Ali u Bjeljini nije bilo represalija prema Abdiću jer je, pokazaće se kasnije, Abdić njihov igrač

i čovjek za kontakte. Jedino je bilo represalija prema ministru obrane, koji je bio Hrvat.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta se s njim dogodilo i na šta su oni prisiljeni kad su bili tamo?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Njega su Arkanove snage prisilile da legne i njega i njegovu pratnju su razoružali, dok je Abdić trjumfalno hodao govoreći da Babo, to je bio njegov nadimak, nikome neće leć. U stvari bilo je jasno da Abdić i Plavšićka imaju specijalni tretman na tom prostoru ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: ... međutim, kad su se vratili, u izvještaju Biljana Plavšić je rekla da su neki neobuzdani mladići, dakle, neorganizirano, ne neke para ili regularne snage, nego neki neobuzdani mladići iz privatnih razloga ubili neke Muslimane.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 46. Da li ste vi pratili Abdićeva kretanja i njegove telefonske razgovore početkom 1992. godine, budući da ste se bojali da će pobeći i ostaviti Predsjedništvo bez pravnih ovlašćenja i zbog nedostatka članova?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jesam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nakon priznanja 6. aprila 1992. godine, šta je Abdić uradio i kakve posledice je proizveo njegov čin?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Abdić je jedini u to doba mogao da se kreće po onim teritorijama gdje su bile srpske snage i JNA., tako da je odlazio u Veliku Kladušu i vraćao se. Međutim, on još nije doživio Bosnu i Hercegovinu kao nezavisnu državu. Duga je ta priča o suradnji Abdića sa Beogradom i Zagrebom, ali u kasnijem toku događaja vi ćete vidjeti to kroz neke njegove separatne sporazume.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U svakom slučaju, da li je on u aprilu izašao iz Predsedništva i tako ga ostavio bez kvoruma?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: On će otići iz Predsjedništva malo kasnije kad mi legalno zamjenimo Koljevića i Plavšić sa onim ljudima koji su bili na izbornoj listi poslje njih. Ali će Abdić ubrzo napustiti Sarajevo i cijelo vrijeme djelovati protiv legitimnog Predsjedništva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, dozvolite mi da postavim još jedno pitanje, a onda ću da razmotrim situaciju za vreme pauze i da ustanovim da li imam još neka pitanja za svedoka. Gospodine Kljujiću, vi ste u nekoliko navrata govorili o mogućoj podeli Sarajeva i granatiranju grada. Da li vam se činilo, budući da ste bili tamo, da bi to moglo da ima nekavog učinka na kretanje stanovništva i, ako jeste, kako i zašto?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je bilo sračunato iz više razloga. Jedan od razloga je da prvo građani snose velike poteškoće, jer grad nije imao lijekova, hrane, ni medikamenata. A drugo, žrtve su bile ogromne. Bilo je dana kada su na desetine ljudi ubijene i stotine ranjenih. Treće, bilo je blokirano bilo kakvo dostavljanje vojnih potrepština i, najzad, u toj prvoj fazi agresije jako je bilo važno da blokiraju snage Teritorijalne obrane da ne mogu izaći iz Sarajeva i pomoći nekim gradovima u blizini, tako da su oni brutalno zauzeti, opljačkani i potom je izvršeno etničko čišćenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da li su snage Teritorijalne obrane koje su bile blokirane, da su mogle da se kreću prema tim etnički očišćenim gradovima, da li bi onda etničko čišćenje moglo da bude manje, odnosno, da li bi moglo da se izbegne?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da su mogli izać, oni bi spriječili u mnogim malim gradovima uopće dolazak JNA i srpskih trupa, a time bi zaštitili stanovništvo i spriječili etničko čišćenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A unutar samog Sarajeva, kakvo kretanje stanovništva bi bila posledica napora da se grad podeli, odnosno, čak, zauzme?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prvo, oni su nastojali jedan dio Srba da izvuku iz Sarajeva, a zatim, ponekad na intervenciju međunarodnih promatrača, bilo je dozvoljeno da izađu stari ljudi, djeca i bolesni. Međutim i to je bio trik, jer sasvim drugačije su se borili za obranu Sarajeva oni čije su obitelji bile u gardu. Ukoliko su im obitelji izašle iz grada i oni su sami nastojali da nekad odu iz Sarajeva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala.

SUDIJA MEJ: Dve stvari, gospodine Najs. Kao prvo, regulator koji sadrži presretnute razgovore, ako želite da se on uvede u spis ili označi za identifikaciju, treba da dobije broj.

TUŽILAC NAJS: Broj 2 je dokument koji služi u svrhu ... Oprostite, tabulator 2 iz dokaznog predmeta 503, u njemu se identifikuju govornici u ovim presretnutim razgovorima i njega je svedok potpisao. Da li bi onda taj registrator mogao da postane deo dokumenta pod tabulatorom 2?

SUDIJA MEJ: Ne znam da li ima ikakvog smisla da se to sada uvodi. Vi ste dostavili materijal za identifikaciju, a meni se čini da putem ovog svedoka ne možemo to da uvedemo u registrator.

TUŽILAC NAJS: Da, možda samo u svrhu identifikacije koja se odnosi, zasad, na sve presretnute rezgovore.

SUDIJA MEJ: U redu. Mi ćemo da razmotrimo kako je najbolje da postupimo. Što se tiče praktičnih stvari, izjava svedoka B-1010 koja je meni juče dostavljena je nepotpuna. Meni treba potpun primerak. Ako želite da pozovete te ljude, morate to na vreme da obradite, dakle, ove nedelje, ako mislite da ih pozovete sledeće.

TUŽILAC NAJS: Žao mi je što je do toga došlo.

SUDIJA MEJ: Radi se o vremenu. Gospodine Kej (Kay), vi ste ovde i danas i sutra, pretpostavljam.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, tako je. Što se tiče presretnutih razgovora, ja sam saslušao ovu raspravu i mislim da raspored koji se nalazi u dokumentu pod tabulatorom 2 je najviše šta možemo u ovom trenutku da uradimo. Registrator sam po sebi nije inkorporiran u svedočenje ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Da, u pravu ste. I to bi možda moglo da bude jednostavnije nego da ga stavimo da bude deo tabulatora 2, što bi nam činilo beskrayne probleme sa označavanjem i dokaznim predmetima. Možda je najbolje da svedok jednostavno poslušati to i odgovori "da, ja identifikujem te glasove" i to je to. On ne može da uvede presretnuti razgovor u dokazni predmet. Bilo bi bolje da se to ostavi svedoku koji to može da uradi.

TUŽILAC NAJS: Ja mogu da vidim šta smo uradili sa drugim svedocima, da bismo potvrdili konzistentnost, iako mislim da svedok može da uvede, on to može da prepozna i ne moramo na taj način da postupamo.

SUDIJA MEJ: Mislim da je, ipak, osoba koja je sačinila ovaj zapis ili neko sličan potreban da se ovo uvede. Dolazi nam svedok koji može da govori o presretnutim razgovorima.

TUŽILAC NAJS: U redu, časni Sude, ali to nije potrebno. Ako mi nekoga izvedemo u tu svrhu, i on ili ona nešto prepoznaju, onda on ili ona mogu da uvedu te dokazne predmete. Zato mislim da je moguće da ograničimo svedoka na to gde će on da kaže "ja sam to poslušao. Govori osoba 'x', odnosno, osoba 'y'" i tako dalje.

SUDIJA MEJ: U redu. To znači da će optuženi da ima šansu da unakrsno ispituje nekog drugog, ali nećemo da tražimo od gospodina Kljujića da se vraća u tu svrhu ili nešto slično. Sada idemo na na pauzu. Gospodine Kljujiću, imajte na umu da nisakim ne smete da razgovarate o svom iskazu dok se on ne završi, što uključuje i članove Tužilaštva.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, hteo bih da unakrsno ispitivanje počne što pre jer nam je vreme vrlo važno u pogledu svakog svedoka. Ja neću da tražim da se uvede bilo koji dokazni predmet, da bih sačuvao vreme, niti ću da tražim da se ponovo pusti traka koja je, takođe, bila pogrešno odabrana. Ali, mogu li samo na kratko da se vratim na tabulator 2, dokaznog predmeta 503. Zamolio bih Pretresno veće da ga prihvati kao dokazni predmet, uključujući i komentare svedoka po istom principu kao što se dogodilo i sa doktorom Vilijamsom. U koloni se nalaze komentari koji su baš komentari svedoka. On je potpisao čitav dokument. Komentari pokrivaju razne oblasti. Jedan ili dva komentara se tiču prepoznavanja glasova, ali prepoznavanje glasova se gotovo uvek rešilo kao neprepoznavanje. Tamo gde svedok kaže da mu glas liči, na primer, na glas gospodina Miloševića, ali nije bio siguran, označio je kao "neidentifikovani muškarac" i to je u redu. On je sam napisao kometnare od 1 do 7 i potvrdio je da su kometari u redu i tačni. Ponekad on daje sažetak onoga što se čuje u razgovoru, a ponekad stavi dodatne komentare. Ali to su njegove primedbe. Da bi se pročitalo sve što piše u koloni sa desne strane procenjujem da je potrebno između 25 i 30 minuta, ali ja ne želim da koristim to vreme. Ukoliko kasnije ovi i neki drugi presretnuti razgovori

budu uvršteni, njihovo će pregledanje u potpunosti bi bio ogroman posao i ovaj svjedok je u mogućnosti da ih komentariše jer se oni odnose na stvari, ne samo na ljude koje on prepoznaje već se u najvećem odnose na one teme koje on intimno poznaje, naročito ako se tiču Sarajeva. Iz tog razloga molim Pretresno veće da se prihvate ovi komentari. Postoji mogućnost da se optuženi ovim neće baviti, možda i hoće, bilo presretnutim razgovorima, bilo nekim drugim stvarima. Ukoliko to ne bude uradio, na kraju suđenja, svako oslanjanje na te komentare će, naravno, biti podvrgnuto činjenici da se oni nisu istraživali *viva voce* i da se o njima nije vodilo unakrsno ispitivanje, ali oni će, svakako, biti dostupni kao komentari svjedoka.

SUDIJA ROBINSON: Vi kažete da se tako radilo i u slučaju doktora Vilijamsa?

TUŽILAC NAJS: Da. Ja sada nema spisak sa dokaznim predmetima doktora Vilijamsa. Postojao je jedan raspored koji je ...

SUDIJA ROBINSON: Da li sa kometarima?

TUŽILAC NAJS: Da sa kometarima u njemu. Ali ja zaista ne želim ... To je, ionako, stvar za Pretresno veće. Da bi se kroz to prošlo potrebno je pola sata, ali bih radije da krenemo sa unakrsnim ispitivanjem.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Kej.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Časni Sude, ovo je jedna ozbiljna stvar da bi se njome bavili na takav način zato što mi, u stvari, imamo komentare svjedoka koji se uvode u obliku tabele na osnovu materijala u čijem stvaranju on nije učestvovao i čija autentičnost nije ustanovljena i to predstavlja veliki problem za optuženog, ukoliko bi se tim materijalima bavio na takav način. Mi možemo da pogledamo detaljnije u ovaj spisak. To je samo svjedokova interpretacija snimka koji je on čuo. Slučaj doktora Vilijamsa je različit zato što je on obezbeđivao materijal iz dokumenata i procesa u kojima je on lično učestvovao i on je bio u mogućnosti da oceni na šta se ti dokumenti odnose i u kojoj formi. Ali, ovo su detaljni kometari razgovora. Navodno, radilo se o razgovorima između Radovana Karadžića i optuženog i drugih ljudi. Postoji

mogućnost da će optuženi da vam se obrati što se tiče ovih materijala, jer, mislim da postoji drugi spisak koji je, takođe, dostupan. Još uvek nisam bio u mogućnosti da istražim, sobzirom da je to u nacrtu, ali uopšte nije jasno ko su sagovornici u određenom razgovoru.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Mi ne možemo da usvojimo ovaj način rada i objasniću ukratko zbog čega. Ove trake trenutno nisu usvojene. Možda će kasnije biti, ali to je nešto o čemu ćemo kasnije morati da donesemo odluku. Svedok ima pravo, kao što je i do sada radio, da sasluša neku traku i da identifikuje glasove. To je činjenična stvar. On ima pravo da to uradi i može da se unakrsno ispituje oko toga. Mada bi možda bilo prikladnije da ako se nešto osporava, da se to uradi kasnije. Ali komentari na neke trake koje niko nije čuo, čiji pun transkript nemamo pred sobom, čak i ako se komentar tiče nečeg o čemu je svedok upoznat i veliki deo toga što se tiče svedoka je propratni komentar koji, u svakom slučaju, nije prihvatljiv. Mi, u svakom slučaju, nismo spremni da prihvatimo i usvojimo komentare. Možemo da prihvatimo ovu tabelu, rezime sa glasovima koje je svedok prepoznao, to jest, levu kolonu, ali desnu kolonu nismo spremni da prihvatimo. Možda bi bilo dobro da kasnije, kada trake budu usvojene i dokazane, ukoliko budu dokazane na pravi način, možda bi bilo prikladno da gospodin Kljujić ponovo dođe i iznese svoje komentare. Ali u ovom trenutku to ne samo da bi bilo neuredno već bi bilo apsolutno nejasno ako bismo radili na taj način na koji se predlaže. Mislim da moramo da sačekamo da trake budu usvojene. U ovom trenutku ne usvajamo trake, usvajamo samo svedočenje svedoka i vezi sa glasovima koje je čuo i prepoznao i na tome ćemo da se zaustavimo. To znači da optuženi neće morati da unakrsno ispituje o trakama i trenutno ne mora, ali ima pravo ako želi da unakrsno ispituje što se tiče prepoznavanja glasova.

TUŽILAC NAJS: Onda neću ni da pokušavam da pitam svedoka u ovim okolnostima, jer ste rekli da nemamo potpune transkripte. Ukoliko su oni potrebni, mi ih, u stvari, imamo u drugom registratoru.

SUDIJA MEJ: Bilo bi bolje da vam sada vratimo ove registratore.

TUŽILAC NAJS: Ili sada ili na kraju ovog posla, zavisi kako će optuženi da postupa.

SUDIJA MEJ: Onda ćemo, zasada, da ih zadržimo. Ima nekih dokumenata koji su ubačeni.

TUŽILAC NAJS: Možemo li da o ovome ponovo prodiskutujemo na kraju unakrsnog ispitivanja.

SUDIJA MEJ: Naravno.

TUŽILAC NAJS: Računam da imam još, otprilike, sat i četvrt sa ovim svedokom. Zna da sad veoma pazim na sat. To je sve što sam, zasada, želeo da pitam svedoka.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, čuli ste debatu o presretnutim razgovorima. Oni, zasada, nisu usvojeni kao dokazni materijal. Jedini relevantan deo, za koji je prihvatljivo unakrsno ispitivanje u ovoj fazi je deo koji se tiče glasova. Ukoliko želite da unakrsno ispitajte svedoka o tome kako je mogao da prepozna neki glas, tačnije, vaš glas, možete. Ako kasnije budete odlučili da osporite da su glasovi pravilno prepoznati, mi ćemo, naravno, čuti iskaz svedoka i tada razmotriti stvar. Možda će gospodin Kljujić morati da se vrati da se ovo reši. Ali, zasada, ne morate da se brinete o tom registratoru, zbog kog ste se i žalili, nema nikakvog iskaza koji je prihvaćen, osim identifikacije, a o tome ste ionako obavešteni, tako da u svom unakrsnom ispitivanju treba da se pridržavate činjenice da je Tužilaštvo iskoristilo sat i četvrt, tačnije sat i dvadeset minuta. Mislim da bi to i vama trebalo da bude dovoljno. U svakom slučaju, treba da se držite samo iskaza svedoka, koji je on danas dao.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pre svega, gospodine Mej, ja uopšte ne vidim kako mogu unakrsno da ispitam ovog svedoka za sat i 20 minuta. A drugo ... Jer je to nemoguće. A drugo, ja želim, kada je reč o trakama, da ponovim svoj stav koji sam, nadam se, vrlo jasno izrazio već u nekoj prilici, da ja sve trake osporavam dok se ne utvrdi ekspertski da, zaista, predstavljaju autentične razgovore. Moj je glas bar 15 godina sniman u hiljadama raznih prilika i na radijskim i televizijskim i raznim magnetofonskim i drugim beleškama. Može

se fabrikovati kakav god hoćete razgovor, da sam razgovarao s Dalaj Lamom (Dali Lama), ako hoćete. A kad govorite o levoj koloni identifikacije ...

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: ... prema tome, svaki razgovor mora biti ekspertski dokazan, da zaista pripada meni. A kad govorite o levoj strani identifikacije, evo, ja ću se poslužiti samo papirom koji smo juče dobili od gospodina Najsa, juče posle završetka rada. To je jedini papir u kojem postoji kolona "voice identified" (glas prepoznat), pa piše gore gore "Draft version of intercepts for use with the witness Stjepan Kljujić" (nacrt verzije za korišćenje sa svedokom Stjepanom Kljujićem), i onda piše ID 0524T, to ste i vi dobili kad i ja, juče posle podne. Pa pogledajte, prvi razgovor, kaže 8. juli 1991. godine, spiker 1 Karadžić Radovan, spiker 2 Milošević Slobodan, a onda "voice identified", pa kaže, Karadžić Radovan i neka druga osoba koja bi trebalo da bude vojni ili politički ekspert iz Beograda: "Global situation" (globalna situacija) ...

SUDIJA MEJ: Mi nemamo taj dokument. Dokument koji imamo je dokument koji je usvojen je u tabulatoru 2 ovog novog registratora, a koji je dokazni predmet 503. To je dokument o kom govorimo, a vi govorite o dokumentu koji je nacrt, a taj nacrt nije usvojen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ali gospodine Mej ...

TUŽILAC NAJS: Samo da vam pomognem.

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Najsa.

TUŽILAC NAJS: Neki dokumenti su izbačeni iz tog nacrta zbog toga što je bilo neke nesigurnosti oko glasova. Oni sada više nisu u igri.

SUDIJA MEJ: Dokumenti na koje treba da se usredsredite su dokumenti u registratoru. Mi smo čuli šta ste rekli, a vi ste čuli našu odluku. Dakle, mi ovaj registrator još uvek ne usvajamo. Nećemo da usvojimo ove presretnute razgovore, ali svedok ima pravo da kaže "ja sam slušao ove glasove, ja ih poznajem i ja sam ih identifikovao". To je sve, to je granica do koje možete da idete. Ako želite da unakrsno ispitujete, vreme je da počnete. Čuli ste da

ovaj svedok ne može da ostane duže od danas popodne, a vaše vreme je ograničeno, tako da ne gubite vreme raspravljajući se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa ja neću da ga gubim, ali pošto vi kažete da nemate ... Ova kolona sa nazivom "*voice identified*" ne postoji u ovom tabulatoru 2. A ovde u toj koloni, evo, taj prvi sam vam citirao, drugi kaže "*cannot tell who is talking to Karadzic*" (ne može da se odredi ko govori s Karadžićem), pa onda opet "*I cannot identify the other one, it is not Milosevic*" (ne mogu da odredim ko je drugi, jer nije Milošević) ...

SUDIJA MEJ: Ne znam o kom dokumentu govorite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To je ono šta smo sinoć dobili.

SUDIJA MEJ: Imate li vi tabulator 2? Zašto ne pogledate svoj registrator i nađete tabulator 2?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam te tabulatore dobio jutros, gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Dobro, pogledajte tabulator 2 jer o tom se dokumentu radi. On je usvojen, a ne taj koji ste juče dobili, u tome je poenta. Sve te neizvesnosti na koje ukazujete i to ne bez razloga, sve te neizvesnosti su otklonjene novim dokumentom, novom verzijom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, očigledno je suviše da gubim vreme na, na tome. Ali, evo, možete da pogledate ovaj dokument koji sam juče dobio. To je ono što sam dobio pre današnjeg ...

SUDIJA MEJ: Ako poslužitelj može da ga dobije? Mislim da je to dokument koji smo svi dobili, koji je sada sklonjen.

TUŽILAC NAJS: Mogu li da dam još neko objašnjenje? Nacrt koji ste vi juče dobili bio je u dva dela, u malo drugačijem formatu i dali smo vam samo da bismo vam pomogli. Onda je objedinjen u jedan dokument u zajedničkom formatu.

SUDIJA MEJ: Stvarno je zbunjujuće sve ovo i uopšte nije nikakvo izneneđenje da je i optuženi zbunjen. To je opis neke druge osobe koja je naizgled vojni ili

politički ekspert i tako dalje. Gospodine Miloševiću, sve što mogu da kažem je sledeće: ja ću ovo da vam vratim. Jeste, piše na njemu da je nacrt, ali može da izazove zabunu, a dokument s kojim ćemo da radimo je dokument pod tabulatorom 2 u kome nema nikakvih stavki koje ste vi pomenuli, mislim na te nejasne tvrdnje. Hajde da počnemo s unakrsnim ispitivanjem.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Kljujiću, vi ste dugo bili u vrhu bosansko-hercegovačkog političkog života, na visokim državnim i partijskim funkcijama, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bili ste član Predsedništva Bosne i Hercegovine, predsednik HDZ za Bosnu i Hercegovinu, član Komisije za ustavni poredak i sigurnost, predsednik i član Komisije za utvrđivanje ratnih zločina u Bosni i Hercegovini, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Između ostalog.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Verovatno i još raznih drugih funkcija. Da li su sve ove značajne funkcije koje ste obavljali podrazumevale jedan visok stepen informisanosti o događajima koji su tih godina bili veoma burni i tragični?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: U mirnom razdoblju one su osiguravale informacije, ali u, u vremenu velikih tenzija pred raspad Jugoslavije, a posebno kasnije, to nije bilo moguće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću. Kasnije ćemo se, onda, vratiti na to. Ja vidim iz vaše izjave da ste vi bili za mirno rešenje jugoslovenske krize na ovaj ili onaj način, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, sobzirom da ste vi svojevremeno čestitali Hercegovini ako se ona mirnim putem priključi Hrvatskoj, jeste to shvatali kao, kao mirno rešenje?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja nikada nisam čestitao u tom pogledu da se Hercegovina priključi Hrvatskoj, naprotiv. Ja sam bio bosansko-hercegovački integralist i smatrao sam da je Hercegovina sastavni dio Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, ja imam ovde dokument kojim se reaguje upravo na tu vašu čestitku. On nosi naziv B0019803, to je vaše, vaša oznaka. Ne mislim na vas nego na, na suprotnu stranu i piše: "Sarajevo, 22. januara, Socijalistička demokratska partija, SDP Bosne i Hercegovine danas oštro kritikovala postupak člana Predsedništva BiH i vođe HDZ ...

prevodioci: Sporije čitajte, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Socijalistička Demokratska Partija Bosne i Hercegovine danas je oštro kritikovala postupak člana Predsedništva BiH i vođe HDZ u BiH, Stjepana Kljujića, koji je prvi čestitao Hercegovini ako se ona mirnim putem priključi Hrvatskoj. Tu čestitku SDP ocenjuje kao najnoviji prilog trgovini narodima i teritorijama". Pa se onda pominje da je Kljujić kazao da je banovina Hrvatska linija zacrtanih interesa hrvatskog naroda na ovim prostorima i da koketira sa onima koji Bosnu i Hercegovinu već vide definitivno podeljenu između dva velikodržavna hegemonizma. A onda kaže kako po svoje mišljenje ide u svoju nacionalnu centralu i tako dalje. Da li se sad sećate tog događaja?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa, vidite, SDP ili bivša Komunistička partija je bila veoma kritična prema meni, s obzirom da sam ja jedan od rijetkih koji nije bio član partije, a bio sam u vrhu države. S druge strane, to su sve insinuacije, pogotovo da ja idem u Zagreb po svoje mišljenje. Ja jesam imao suradnju sa Zagrebom, ali, upravo zato što sam imao svoje mišljenje, tadašnji dio moje političke karijere je i završen prekidom sa Zagrebom. Međutim, njihova kritika nije zasnovana na dokumentu gdje bi se egzaktno vidjelo da sam ja to rekao. To je bila kampanja Komunističke partije, nastojeći da sve nacionalne stranke u to doba, stave u isti koš. Poznato je, ne samo u Bosni i Hercegovini, nego mnogo šire, da sam ja bio doslijedan borac za suverenu Bosnu i Hercegovinu i ravnopravnost njena sva tri konstitutivna naroda. O tome ima više dokumenata, zvaničnih, naravno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću. Evo, ja imam ovde, u ovim tabulatorima koji su mi ranije dostavljeni, jedan je dostavljen

samo izvadak iz neke stranice, ali oznaka je broj 00882992 i dole ima u fusnoti 2, kaže: "Oni koji su smatrali da treba Bosnu i Hercegovinu podeliti već krajem 1991. godine, počeli su sa institucionalnom integracijom Herceg-Bosne u Hrvatsku, ali su se s druge strane zalagali za to da se javno podržava suverenost Bosne i Hercegovine, a tajno radi na njenom priključenju Hrvatskoj". Pa se onda citira: "Na razini diplomacije, naši politički ljudi u Sarajevu mogu se i dalje kleti da su za suverenu Bosnu i Hercegovinu kao što smo to do sada govorili", to je iz zapisnika sa sastanka predsednika Hrvatske Franje Tuđmana s delegacijom HDZ BiH ...

SUDIJA MEJ: Prekinuću vas. Koji je broj tabulatora? Da li možete, molim vas, da nam date broj tabulatora?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To je obelodanjivanje po Pravilu 68 dokumenata povezanih sa Stjepanom Kljujićem ...

SUDIJA MEJ: Razumeo sam, hvala. Možda Tužilaštvo može da nađe taj dokument?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda kaže: "To potvrđuje i svedočenje Stjepana Kljujića, koji je bio, kao predsednik HDZ, sudionik tog sastanka", pa vas onda citira: "Plan je bio da formalno zagovaraju suverenu Bosnu i Hercegovinu, a u suštini su radili potpuno drugačije, dakle, protiv nje, jer je nisu željeli". Je li to bio, je li to autentičan citat, gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Citat je možda autentičan al' on se ni u kom slučaju ne odnosi na mene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja mislim da je i vama dobro poznato da sam ja istinski bio za suverenost i nezavisnost Bosne i Hercegovine i to je, konačno, dovelo mene do razlaza sa takvom politikom. Ja sam postao, također, kasnije, žrtva takve politike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sada što se toga tiče, vama je veoma poznato ono što ste izjavili na strani 8, u četvrtom pasosu vaše izjave: "Milošević je smislio strategiju koju je Plavšićeva brzo prihvatila", ne znam otkud vam Plavšićeva, "stav Srba je bio da su ljudi svih nacionalnosti živeli dobro u Jugoslaviji, da je to bila naša domovina. Oni koji su hteli

nezavisnost, uništavali su domovinu". Ja sam se zalagao za Jugoslaviju, je li to bilo jasno?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moram vam reć da formalno se jeste zalagali za Jugoslaviju ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Za šta bih se drugo zalagao?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ali praktično, radili ste sve protiv Jugoslavije i mogu vam samo nekoliko detalja kazati. Prije svega, razorili ste Ustav iz 1974. godine, koji je bio temelj...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas ne pitam sad o tome, mislim. Bilo je tu mnogo svedoka koji su predstavljali ...

SUDIJA MEJ: Morate da mu dozvolite da odgovori. Pitali ste sami za šta ste se zalagali. Gospodine Kljujiću, nastavite. Rekli ste pre svega ... Ne, pustite ga da završi. Gospodine Kljujiću, samo kratko.

SVEDOK KLJUJIĆ: Vrlo kratko. Mislim da je tragedija naša što se gospodin Milošević formalno zalagao za Jugoslaviju, a učinio sve da Jugoslavije ne bude. Jer, u to doba, malo je tko vjerovao da postoji mogućnost da se neke republike otcjepe od Jugoslavije. Međutim, kasnijim razvojem događaja, agresijom na Sloveniju i Hrvatsku i instrumentalizacijom Jugoslavenske narodne armije, stanovništvo zapadnog djela Jugoslavije je bilo rezolutno protiv takve Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, možemo da idemo dalje. Ja sam citirao vaše reči, gde kažete: "Stav Srba je bio da su ljudi svih nacionalnosti živeli dobro u Jugoslaviji, da je to bila naša domovina. Oni koji su hteli nezavisnost, uništavali su domovinu". Kad kažete "Srba", mislite na Srbiju?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da. Ali, pazite, prilike su se promjenile od onog trenutka kad ste vi preuzeli kontrolu nad glasovima u Predsjedništvu Jugoslavije, Vojvodine i Kosova. Zatim, kad ste nametnuli druge rigorozne stvari, kao što je bio upad u finansijski sistem i, konačno, kad ste preuzelu utjecaj, dominantan, na Jugoslavensku narodnu armiju koja je, u tom trenutku, bila najmanje zajednička i najmanje jugoslavenska, što će naredni događaji to i potvrditi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, neću sada da se bavim tim marginalijama. Taj upad u finansijski sistem odnosi se, pretpostavljam, na ono kad je...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pet milijardi američkih dolara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ha, ha, greška je. Pet milijardi dinara je Narodna banka Srbije pustila za otkup pšenice i to se nazvalo "upadom u finansijski sistem". Neko vas je grdno slagao da je reč o nekih pet milijardi američkih dolara, jer američke dolare nije mogla da pušta nikakva primarna emisija jugoslovenska, a to je bilo još dok je postojala Jugoslavija ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: ... jeste i mi smo to tako doživjeli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To su bila sredstva za otkup pšenice i radilo se o pet milijardi dinara koje je pustila Narodna banka Srbije za otkup pšenice. To je ceo taj dramatični upad u finansijski sistem, ali da se ne zadržavam na tome. Molim vas, vi ste pored funkcija ovih koje smo konstatovali u toku 1991. godine vi ste bili predsednik Saveta sigurnosti HDZ Bosne i Hercegovine, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tačno da je ovaj savet 18., evo, ja imam ovde, 18. rujan 1991. godine promenio ime u Krizni štab HDZ Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li tačno da je, znači to je septembar, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 18. septembra 1991. godine pored ove odluke na sednici, tada još uvek saveta, usvojeno je još nekoliko zaljučaka.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da čujem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, evo, pitam vas, da li je jedan od zaključaka bio i taj da je novoimenovani Krizni štab dužan da rukovodi celim sistemom odbrane i da osigura nabavku naoružanja? Reč je, znači, o septembru 1991.godine, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Tačno je da vodi računa o sistemu obrane, ali ne vjerujem da je javno napisano da vodi računa o naoružavanju, mada je spontano narod u to doba već se ozbiljno naoružavao, poučen iskustvom iz Republike Hrvatske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja ću vam staviti ovaj dokument na grafoskop pa ovo što ne verujete pogledajte označeno markerom, piše, upravo: "I osigurati nabavku naoružanja" i to krupnim slovima, ispod toga: "predsjednik kriznog štaba Stjepan Kljujić, dopredsjednik je Mate Boban." A ovo je ...

SUDIJA MEJ: Neka svjedok vidi dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gore piše Savet sigurnosti HDZ BiH, inače memorandum HDZ.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Dokument je očito na memorandumu HDZ-a, ali to je radila tehnička služba jer nema ni mog ni Bobanovog potpisa, mislim. Zato i moguće da je tako grubo sastavljeno. Međutim, ja ne želim da odričem da je u to doba bilo mnogo pokušaja da se nabavi naoružanje u smislu ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa upravo ste to porekli malo pre, ali sada piše, eto, krupno "nabavka naoružanja".

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne mislim to. Ovo ne bi zvanično nikad bilo ovako napisano, jer ovo je dokument bez potpisa. Originalni dokument bi morao imati jednu drugu formulaciju zbog javnosti, ali da je bilo istinskih namjera da se osigura naoružanje, u to ne trebate sumnjati. Mi smo već poučeni iskustvom ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To sam vas i pitao...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je l' vi, inače, osporavate tačnost toga papira koji je tu.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, nego ovo nije originalni papir, ovo je neki dokument tehnički, nema potpisa, ali sadržaj je vjerodostojan. Ne treba to sumnjati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ako je verodostojan sadržaj onda ...

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... ne treba potvrđivati potpis

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Ovo je dobijeno od Tužilaštva, ovaj dokument je dobijen od Tužilaštva i on ima samo prvu stranu, zaista. Tako da bi možda Tužilaštvo trebalo da da objašnjenje zašto nisu dostavljene i ostale strane. Možda ima potpis, jer je dostavljeno samo tako ... Prva stranica je dostavljena.

SUDIJA MEJ: Ne, nema potrebe da oni sad to učine. Da, izvolite sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a uzgred, pretpostavljam da ćete potvrditi da su 26. jula te godine, dakle, vi ovo radite u septembru, donete odluke o proglašenju nezavisnosti u Hrvatskoj i Sloveniji. Je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, deklaracija o nezavisnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 1991. godine, deklaracija o nezavisnosti. Dobro. A da li je tačno da u vreme kad smo ustanovili da je ovaj dokument 18. septembra 1991. godine, nigde nije bilo ni jedne, ni jednog sukoba tada u Bosni i Hercegovini, niti bilo kakvog incidenta, niti bilo kakve intervencije JNA ili nešto slično onome što ste govorili danas u glavnom svedočenju?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne mora ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pre ovoga kad ste vi u vezi sa naoružanjem donosili odluke na tom vašem Veću sigurnosti.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moram reći da će bit kasno kad dođe do sukoba. Naime, građani, a posebno članovi i funkcioneri su pratili šta se zbiva. U to doba u Bosnu i Hercegovinu ulaze ogromne trupe Jugoslavenske narodne armije, ulaze rezervisti koji su okupirali određene krajeve i pravili incidente i nije istina da nije bilo incidenata. Ako uzmete ponašanje Podgoričkog korpusa u zapadnoj Hercegovini, računajući i Stolac, onda

ćete vidjet da je narod strepio od te vojske. Druga stvar, razvoj događaja u Hrvatskoj ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, molim vas, gospodine Kljujiću, je l' bilo u Bosni i Hercegovini do tog datuma koji nosi ovaj dokument, koji smo sad tu citirali, bilo kakvih incidenata u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Bilo je sitnih incidenata, ali nije bilo ono što će se desiti tek kasnije, u drugoj polovici 1991. godini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja vas ne pitam je l' bilo sitnih ... Je l' neko ubijen, je l' neko pretučen, je l' neko ... Šta se dogodilo? Je l' bilo bilo kakvog incidenta te vrste u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Bilo je, ja ne mogu sad da se sjetim detalja. Sitnih incidenata je bilo, ali nas je još više zabrinjavalo grupisanje Jugoslavenske narodne armije u Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, je l' bilo neke intervencije JNA tada u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Još nije. Bit' će uskoro u Ravnom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A nije? Molim vas, da idemo dalje. Nije nesporno to što i sami tvrdite u svojoj drugoj izjavi na strani 3 u paragrafu 7. Ja vas citiram: "Moramo se sjetiti da u to vrijeme", govorite o oktobru 1991. godine, što se vidi iz paragrafa 6: "Bosna još nije postala nezavisna i da je JNA predstavljala zakonite oružane snage Jugoslavije, čiji je Bosna tehnički bila dio. Oružani otpor nije bila realna mogućnost u to vrijeme." Jeste tako izjavili?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ali, gospodine Miloševiću, je l' vi smatrate da mi kao građani Bosne i Hercegovine moramo da trpimo nelegalno ponašanje Jugoslavenske narodne armije? Ona je već u to doba veoma kompromitirana, upravo zbog toga što je provodila nasilje nad hrvatskim i muslimanskim stanovništvom. U desetom mjesecu 1992. godine, potpuno jasna slika posle Ravnog, incidenta, je l', da je armija jednonacionalna i to se vidjelo kasnije, kad je došla najviša delegacija armije jugoslavenske u Sarajevo, 24. prosinca na sastanak i zato je bojazan naroda prema toj armiji i bio je otpor naroda da šalju svoju djecu u takvu armiju.

SUDIJA MEJ: Obojica se molite da usporite zbog prevodioca, kao i da pravite pauzu između pitanja i odgovora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto pominjete Ravno, evo tačka 3 vaše izjave od, od 22., od 20., 24. i 26. ...

SUDIJA MEJ: Dajte svedoku primerak te izjave. Koji pasus, gospodine Miloševiću? To je izjava od 24., tačka 3?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 20., 24., 26. avgust. Gospodine Kljujiću, kažete: "U julu i oktobru 1999. godine svedočio sam po sudskom nalogu kao svjedok Tužilaštva na otvorenoj sjednici, na suđenju Dariju Kordiću." Ja ovo čitam jer piše: "na otvorenoj sjednici." Dakle, "tokom mog svjedočenja obrana nije sa mnom pokrenula ni jedno od pitanja u vezi sa konvojima JNA u centralnoj Bosni, Sarajevu, 1991. godine ili sa reagovanjem Vlade na napad JNA na Ravno. Konvoj JNA u blizini Busovače 1991. godine mora se gledati u kontekstu sličnog događaja, kao na primjer, zaustavljanje 166 tenkova između 7. i 9. maja 1991. godine u selu Prolom, blizu Mostara." E sad mi recite, molim vas, gospodine Kljujiću, o kakvom vi napadu na Ravno, kakav napad na Ravno je izvršila JNA? Kad je izvršen taj napad na Ravno? Kakav napad na Ravno?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Zločin koji je Jugoslavenska narodna armija učinila na Ravno bio je u jesen 1991. godine i to je bio prvi veliki incident Jugoslavenske narodne armije u Bosni i Hercegovini. Naime, Ravno je jedno malo hrvatsko mjesto u blizini Trebinja i nekad je bilo na željezničkoj trasi Mostar-Dubrovnik i Jugoslavenska narodna armija je ušla u Ravno i poubijala desetak staraca i žena. I mi smo napravili državnu komisiju Bosne i Hercegovine u kojoj je bio član Predsjedništva, Ganić, član vlade, Lasić i nekoliko policijskih visokih dužnosnika koji su trebali da izvrše uviđaj što se zaista desilo u Ravnom.

SUDIJA MEJ: Mislim da će to, zasada, da nam bude dovoljno. Gospodine Kljujiću, recite nam datum, ako se sećate?

SVEDOK KLJUJIĆ: Ne sjećam se tačno datuma. Imam ga zapisanog kod kuće.

SUDIJA MEJ: Oktobar 1992. godine, otprilike?

SVEDOK KLJUJIĆ: Ne 1992. godine, 1991. godine

SUDIJA MEJ: Hvala. Izvolite, nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto imate pred sobom tu izjavu, gospodine Kljujiću, vi govorite kasnije, u tački 4, o konvojima JNA u maju i oktobru 1991. godine, a u tački 5 izvodite zaključak "da je u to vrijeme Gojko Šušak iz Hrvatske nastojao da isprovocira sukob JNA u Bosni da bi odvratio JNA od Hrvatske i tako dao vremena Hrvatskoj da se pripremi za neizbježni sukob sa JNA", a kažete "da je JNA već tražila opravdanje da upotrijebi silu protiv civila na bosanskoj teritoriji." Je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jugoslavenska narodna armija je sustavno provodila program zauzimanja onih teritorija koje pripadaju pod okvir vaše operacije "Ram".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kljujiću, da ne ulazimo sad, operacija "Ram" uopšte ne postoji. Operacija "Ram" je bila šifra za prelazak na zaštićeni razgovor. Ja ne znam odakle vam ta operacija "Ram" i verovatno ćemo u toku daljeg ispitivanja doći, doći i na to. Ali, verovatno ne s vama, vi o tome ne znate ništa.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Dobro. Moram vam reć da sam vas čak jednom i slušao s Karadžićem kad o tom govorite, ali nije to bitno ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne znam da l' ste slušali mene ili ste slušali nešto drugo, ali ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Dakle, da pojednostavimo, časni sudče da pojednostavimo. Armija je trebala da stane na one linije prema kojima je Beograd imao teritorijalne pretenzije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kljujiću, vi dobro znate da Beograd nije imao nikakve teritorijalne pretenzije. I to sam i vama rekao, Izetbegoviću, kad smo na sastanku ...

SUDIJA MEJ: U redu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... ili ovde da je zaključak našeg sastanka ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Optuženi je sad izneo neke tvrdnje i vama treba da se da prilika da na to odgovorite. Da li je on na sastanku rekao vama i Izetbegoviću nešto o tome, odnosno, da Beograd nema teritorijalnih pretenzija. Da li je on to zaista i rekao?

SVEDOK KLJUJIĆ: Ja sam, časni sudče, rekao da je on još u listopadu 1988. godine na Centralnom komitetu Komunističke Partije Jugoslavije dao takvu izjavu, da je 22. siječnja 1991. godine potvrdio takvu izjavu u razgovoru sa delegacijom Bosne i Hercegovine, što je sve nas činilo veoma sretnim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sad da nastavimo, gospodine Kljujiću, sa ovim što vi kažete da je Šušak nastojao da isprovocira sukob, a vi ste se trudili da nema sukoba i onda u tački 6 govorite da je u oktobru 1991. godine opet problem sa konvojem. Zonad Marić, tadašnji predsednik opštine Busovača razgovara s vama i vi kažete: "JNA će uzvratiti slanjem trupa. Šta ćemo onda učiniti?". Odnosno, tražili ste da se ne blokiraju. Da li ovi događaji potvrđuju da JNA nigde nije ušla u sukob sa narodom? Dakle, kad goloruki narod stane i zaustavi kolonu, vi ste išli tamo da intervenišete u više, u više navrata. Nikad JNA nije upotrebila silu protiv ljudi koji je blokiraju, iako je mogla silom da prođe. Je li tako ili nije?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prije svega, JNA je išla neopravdano na ta područja sa pojačanim informacijama, što je izazvalo revolt građana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne ulazim u to. To je bila stvar JNA. Ali, je li samo potpuno jasno da JNA nije upotrebila silu protiv tih građana da prođe nego ste, evo, kako vi kažete, na primer, u tački 4, tri dana pregovarali tamo da se propuste, da mogu da prođu, jer su se slobodno kretali kao, kako što i vi potvrđujete, jedina legalna oružana sila u Jugoslaviji, u to vreme. Kretali se svojom teritorijom. Je l' to tako ili nije?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pitanje je sad je li to više njihova teritorija. Molim vas, moramo razjasniti kakva je bila uloga Jugoslavenske narodne armije u tom periodu. Tačno je da je bilo na terenu nižih struktura koje su mislile da se mogu suprotstaviti jugoslavenskoj armiji. Ja osobno i mi nismo željeli incident. Međutim, kada su postrojbe jugoslavenske armije krenule na sve strateške točke koje bi im omogućile jednog dana da nas okupiraju, narod je bio revoltiran. Kada je 166 tenkova krenulo prema Kupresu, narod ih je spontano zaustavio, jer se plašio tih tenkova. A moja želja je bila da ne dođe do incidenta, jer, u tom trenutku i ja sam bio uhapšen i odveden u

zrakoplovnu bazu "Jesenice", gdje mi je rečeno da JNA mora proći. Ja sam rekao: "Kako ćete proći preko naroda?" I uslijedili su mukotrpní razgovori, tako da su nakon tri dana tenkovi pušteni i ja sam vrlo ponosan što je taj incident prošao bez žrtava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li upravo to kao i oktobar 1991. godine gde ovo govorite s Marićem, demantuje bilo kakvu tvrdnju da je JNA tu pravila neko nasilje. Tri dana, znači, se pregovara, da prođe 166 tenkova, koji neće da prođu silom. To je jasno, zar ne? Vi ovde sami u svojoj izjavi kažete, tri dana pregovarate o tome.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Naravno, ali građani nisu imali povjerenja u te tenkove, jer su oni znali da je to strateški jako važno da se oni parkiraju na kupreškoj visoravni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja neću dalje da, da o tome, na tome gubim vreme, samo sam hteo da utvrdim, dakle, nisu upotrebili silu. Vi sami govorite da ste tri dana pregovarali da se puste, da normalno prođu, da prođu jedinice JNA.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, ali gospodine Miloševiću, vi znate da, da je Armija djelovala tad van suglasnosti legalne vlasti u Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne znam da je delovala van saglasnosti legalne vlasti u Bosni i Hercegovini, niti uopšte da je delovala van saglasnosti bilo koje legalne vlasti, gospodine Kljujiću, pošto je ta armija, kako vi sami kažete, bila jedina legalna oružana sila u to vreme.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Točno dok je...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... i kretala se gde je smatrala ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Hteo bih da se prave pauze između pitanja i odgovora, a izgleda da imamo problema i sa transkriptom. Izgleda da je problem u ekranima, ali da sve vreme imamo zapisnike. Gospodine Miloševiću, možda biste mogli samo kratko da ponovite pitanje, pa da nastavimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Idem dalje, gospodine Kljujiću. Moramo da, zaista, žurimo jer će mi uskratiti vreme. Da li je nesporno da je HDZ imala 19. avgusta 1990. godine u sarajevskoj "Skenderiji",

puna je bila "Skenderija", jedan skup, znači avgust 1990. godine, da se predsednik Inicijativnog odbora Davor Perinović, koga ste vi nasledili, je l' tako, obratio okupljenim sledećim rečima: "Neprijatelji Hrvata i Mulimana nikad ne miruju, ali im se poručuje "Bosnu ne damo". Neprijatelji Hrvata i Muslimana, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Točno. To je bila konvencija HDZ i morate znati kakva je bila atmosfera. Prvi put nakon 45 godina intonirana je himna hrvatskog naroda, pojavile se zastave Hrvatske. Bilo je puno znatiželjnika i puno ljudi iz inozemstva. A govor tog predsjednika Inicijativnog odbora nije validan jer on je, prije svega, politički amater. a u to doba, poslije pada stege komunističkog režima, ljudi su sebi dozvoljavali da iznesu mnogo više svojih emocija, nego što je to bilo za očekivati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali nije li nesporno, jer kaže "neprijatelji Hrvata i Muslimana nikad ne miruju", nije li nesporno da se u njegovoj reči ne spominju Srbi i ne samo to, već da se podrazumeva sasvim jasno da se označavaju kao nekakav zajednički neprijatelj i to, eto, u avgustu 1990. godine.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa ne možete njegove riječi uzeti kao relevantne, da sad ne ulazimo čak i u porijeklo i tako dalje. Vi to dobro znate, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, gospodine Kljujiću, ali to je skup HDZ. Nije li to bila sasvim jasna poruka i Muslimanima i Srbima? Jedni kao, tretiraju se kao prijatelji, drugi kao neprijatelji. 1990. godine. Skup HDZ za Bosnu.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Jeste. To je prva slobodna manifestacija u komunizmu i onda je izašla jedna erupcija emocija kod pojedinaca ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Antisrpskih emocija?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne antisrpskih, prije svega, antikomunističkih, a u dotičnoj izjavi se i to može tumačiti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Drago mi je da kažete da se može tumačiti, mislim, vi kao intelektualac uvažavate argumente, nesumnjivo. Dakle, već 1990. godine su se Srbi označavali kao nekakav zajednički neprijatelj u Bosni i Hercegovini, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne bih se složio s tim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. E sada, vi ste govorili ovde i u, i u glavnom ispitivanju, a i kažete na strani 5 u četvrtom pasusu vaše izjave, kako je bilo jasno da je stvarna namera Srpske demokratske stranke i Srba, verovatno mislite sad na Srbe, na Srbiju, bila da ujedine Srbiju i Srpsku Krajinu. Vi ste govorili ovde o ujedinjenju Cazinske Krajine i SAO Krajine, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: SAO Krajine i Kninske Krajine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: SAO Krajine, koje?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa to je ono što uzimalo Glamoč, Drvar ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: U Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se vi sećate, gospodine Kljujiću, da je i zvanični stav Srbije tada bio da je to nelegalno, da je neozbiljno i neprihvatljivo?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Tačno. Ja se sjećam da ste vi to osudili, samo ne znam je li to bilo iskreno. U stvari ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sećate se ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: ... oni su učinili jedan korak ispred očekivanog. To je bio amaterski korak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali sećate se da se to nije ni desilo.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa to je bilo nemoguće u to doba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, kad vi kažete da je to bila nekakva politika, s druge strane svesni ste činjenice da je to bio korak koji je naišao na jedan negativan stav. I što se tiče naše, našeg stava, sami kažete da smo mi jedan takav korak osudili.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: A da, ali dozvolite, gospodine Miloševiću, on je možda bio preuranjen, nije, on je trebao doći u određenom vremenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to su vaše pretpostavke.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To su vaše pretpostavke. Vi na strani 5 u petom pasosu izjavljujete kako ste u julu 1991. godine bili u Zagrebu na sastanku sa Tuđmanom, koji vam je predložio da obavite razgovore sa rukovodstvom Srpske demokratske stranke, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I po povratku u Sarajevo pozvali ste Karadžića i on vam je rekao da je očekivao vaš poziv.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Točno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tada ste izveli zaključak, pošto smo, kako navodite, Tuđman i ja bili u stalnom telefonskom kontaktu, vi to tako kažete, vi ste izveli zaključak da je Tuđman rekao meni, a ja Karadžiću da ćete mu se vi javiti, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je moj bio prvi dojam, ali kasnije sam, čitajući Šarinićevu knjigu o susretima s vama, dobio spoznaju da ste imali određenu komunikaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da ne ulazimo sad u Šarinićevu knjigu. To će Šarinić da svedoči o svojoj knjizi. A da li vam je tada predsednik Tuđman dao neke smernice ili predloge za taj sastanak sa predstavnicima Srpske demokratske stranke?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, zar nije logično da vam ih da ako je vaša pretpostavka da smo se on i ja dogovorili o sastanku, tačna?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nije, znate zašto? Cjela kampanja protiv mene, pošto sam ja, očito, smetao određenim strukturama, bila je da me predstave kao čovjeka koga su Muslimani kupili. Jer, kako to da ne podržavam ni jedan srpski stav u parlamentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali, molim vas, pošto vi o tome govorite, evo, pogledajte zapisnik sa radnog sastanka u predsedničkim dvorima gde Tuđman, to je reagovanje bilo na, na svedočenje Mesića, samo ću vam dati ceo ovaj zapisnik da pogledate, ali otvoriću vam na strani koja je za ovo relevantna: "Predsjednik kaže: 'Sve se svodi na to, vidjet ćete, da sam se ja sastao sa Miloševićem 48 puta oko podjele Bosne'" I onda na sledećoj strani kaže: "A kasnije priznaje da sam se prvi put sastao na njegov

prijedlog. Ja sam se sastao s Miloševićem dva puta bilateralno i jedanput zajedno Milošević i Alija Izetbegović i čak smo dali, to možete reći, molim vas, negdje u Ženevi (Geneva) ili negdje smo kazali zajedno, baš zato što tu se ponavljale te stvari da smo na tom sastanku djelili Bosnu. Rekli smo da nikad nije bilo govora o podjeli Bosne, a da smo sa Alijom razgovarali, to je bilo proljeće 1992. godine, rat u Hrvatskoj je stopiran, ali je Alija htjeo ostati u Jugoslaviji" i tako dalje. E pogledajte to. Prema tome, ovo Tuđman razgovara sa svojim saradnicima. Ovo je stenogram, dakle, gde ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. U čemu je ovde poenta? Svedok nije bio tamo. Ovo je neki sastanak na kom on nije bio prisutan. Šta ovim želite da postignete, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Upravo želim da osporim tvrdnju gospodina Kljujića, u mnogo navrata pomenuto kako smo Tuđman i ja u Karađorđevu na nekom sastanku delili Bosnu. Ovde Tuđman to pobija među svojim saradnicima i to 1997. godine.

SUDIJA MEJ: Vi ćete biti u poziciji da izvodite dokaze, ako ih imate. Svedok, međutim, može da kaže samo ono što je on video i čuo. I on kaže da mu je gospodin Tuđman to rekao. Možda je Tuđman nešto drugo rekao nekom drugom. To ne znamo, ali ćemo pokušati da saznamo. Ali svedok o tome ne može ništa da kaže. Da, gospodine Kljujiću.

SVEDOK KLJUJIĆ: Časni sudče, samo kratko. Prvo, ja nisam nikad rekao da je predsjednik Tuđman rekao da je bio u Karađorđevu sa gospodinom Miloševićem. Ja sam rekao samo da mi je jednom prilikom rekao to oko Cazinske Krajine. Drugo, ja nisam rekao da sam siguran da Milošević i Karadžić, Tuđman imaju stalnu vezu, al' sam bio iznenađen kako Karadžić zna da ću ga ja zvat i rekao mi je da je to očekivao. Dakle, to je moj logičan zaključak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, gospodine Kljujiću. Izvinite ako sam vas prekinuo, ako je nešto bitno što ste hteli da dodate, ali skrećem vam pažnju na tačku 10 vaše izjave. Vi kažete da su u maju 1992. godine, to je tačka 10 u vašoj izjavi, u maju 1992. godine "Boban imao tajni sastanak sa Karadžićem u Gracu (Graz)". Molim vas, kakve veze ja imam sa tajnim sastankom Bobana i Karadžića u Gracu?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa dobro, sad ću ja pokušati ... Prvo da vam kažem, dakle, ja nisam nikad tvrdio, nego se pričalo o tome, a Šarinić je to potvrdio u svojoj knjizi i to nek ostane predmet rasprave za neku drugu situaciju. Međutim, jako mnogo ste vi mogli imati veze sa dolaskom određenih bosanskih Srba na razgovore sa hrvatskim predstavnicima. Prije svega, bio je jednom gospodin Koljević sa Borasom i Manolićem, zatim je bio gospodin Koljević u Zagrebu kod Tuđmana kad je cjeli ručak presjedio pričajući o Šekspiru (William Shakespeare). I ta osovina Boban- Karadžić će, ne samo sresti se tada kad je počela agresija na Bosnu, nego će to biti jedan kontakt koji će trajat jako dugo i na štetu i mog naroda i srpskog naroda, pa i države Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislim na štetu cele Jugoslavije.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Apsolutno, može čak i na tu štetu, slažem se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda kažete, rekao vam je Tuđman, što zaista mislim da se ne možete sećati, ne verujem da namerno izmišljate, da sam mu ja dao Cazinsku Krajinu, a vi mu odgovorili "to je isto kao kad bih vam dao Siciliju ili Sardiniju", s čim se ja potpuno slažem. Kako ja mogu nekome da dam Cazinsku Krajinu? Pa da li se sećate, gospodine Kljujiću, da je jedan od lajt motiva koji je stalno bio u cirkulaciji, da je Hrvatska teritorijalno neodrživa zato što izgleda kao "kifla" i da tu treba da se naprave nekakve popravke u rekonstruisanju nekakve buduće Jugoslavije? A to je bio stav Zagreba, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa ne, ne mogu reći uvijek zvaničnog, ali da je takvih ideja bilo u hrvatskoj politici, to nije sporno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, hvala vam. Da idemo onda dalje. Vi kažete na strani 6 u petom pasusu svoje izjave: "Ključ za početak svih problema ..."

SUDIJA MEJ: Ako prelazite na neku drugu temu, onda ćemo radije da napravimo pauzu. Gospodine Kljujiću, samo da potvrdimo nešto u slučaju ako se bude osporavalo. To je ono što vam je optuženi rekao o Cazinskoj Krajini, je li tako? Ako sam dobro shvatio iskaz, vi ste sa njim o tome razgovarali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne, kaže da mu je to Tuđman rekao ...

SVEDOK KLJUJIĆ: Ne, jednom prilikom predsjednik Tuđman mi je rekao i ...

SUDIJA MEJ: U redu. Hvala. Razjašnjeno je. Sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, očigledno je da zahtev za 92bis ne možemo danas da rešavamo. Pokušaćemo da to uradimo sutra, ali pošto je to vaš zahtev i vaši svedoci, vi ćete morati da nađete vremena za to. Mi možemo da obećamo da će to da bude prva stvar sutra i da ćemo to da rešavamo usmeno.

TUŽILAC NAJS: Kako vi želite, časni Sude. Pretpostavljam da želite da nastavite i da danas završite sa unakrsnim ispitivanjem, pa onda sve ostalo, uključujući i ispitivanje od strane amikusa.

SUDIJA MEJ: Da. Gospodine Miloševiću. Imamo u vidu da vam damo još 55 minuta za danas. To je ostatak popodneva, a ostalim učesnicima kao što su amikusi ostaje malo vremena. To isto važi i za dodatno ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja apsolutno ne mogu da stignem da ispitam ovog svedoka za narednih 55 minuta. Molim vas da to imate u vidu. A, inače, u međuvremenu, u pauzi mi je vraćena, vraćen ovaj papir koji govori o zaključcima koje smo komentarisali gospodin Kljujić i ja, koji se odnose na nabavku naoružanja, a ja želim da se to stavi kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Da. Treba da se uvede u dokazni materijal i da mu se da sledeći broj.

sekretar: Dokaz odbrane 163.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kljujiću, molim vas da ako možete da odgovarate što kraće na moja pitanja da bismo uštedeli vreme jer, kao što vidite, jako mi je ograničeno.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pokušat ću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste na strani 6 u pasusu 5 svoje izjave rekli: "Ključ za početak svih problema u BiH bila je sjednica Predsjedništva 19. decembra 1991. godine", je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da je drugo pitanje dnevnog reda te sednice bio zahtev Evropske zajednice da Bosna i Hercegovina finalizira zahtev za nezavisnost?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je, dakle, nesporno da je od vas zahtevano da zahtevate nezavisnost?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, mi smo je i željeli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad kažete "mi", mislite samo na predstavnike dva naroda?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa mislim na ogroman broj građana, što će se potvrditi referendumom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno da su Plavšićeva i Koljević ne slažući se sa tim, napustili sednicu?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I posle toga zamrzli svoje učešće u Predsedništvu, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, ali to je bio protuustavan čin. Oni mogu podneti ostavku ili biti u Predsjedništvu. A oni su izmislili nešto što nije ustavno osnovano, jer po našem Ustavu, ako neko od članova Predsjedništva podnese ostavku, onda ga zamjenjuje slijedeći sa izborne liste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, oni očigledno nisu podneli ostavke. Vi na strani 7 u drugom pasusu kažete kako je zadatak Plavšićeve i Koljevića bio da blokiraju rad Predsedništva, tako ste rekli?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

prevodioci: Prevodioci se izvinjavaju. Ne možemo da pratimo ovom brzinom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, prevodioci upozoravaju da ne mogu pratiti ovom brzinom. Pa recite mi kako uopšte možete da govorite o njihovoj blokadi kad su zamrzli svoje funkcije u radu Predsedništva, nisu uopšte učestvovali? Kako mogu da blokiraju, onda, rad?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Formalno ne mogu jer smo mi imali kvalitetnu većinu, ali želeći da do konačnog ishoda dođemo kosenzusom bilo je upitno da li treba respektirati izabrane predstavnike srpskog naroda. Mi smo željeli da oni sudjeluju u radu Predsjedništva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi isključujete onaj opštepoznati princip koji je važio u Bosni i Hercegovini, da odluke treba da se donesu konsenzusom predstavnika sva tri naroda?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja ne isključujem, ali ako je Bosna i Hercegovina imala ravnopravan tretman sa ostalim jugoslavenskim republikama i ako je to ponuđeno svim republikama, vi znate za Badinterovu komisiju (Badinter Commission), pa da je čak i Crna Gora u jednom trenutku to prihvatila, onda bi uskraćivanje prava Bosni i Hercegovini za nezavisnost bilo upravo oštećenje interesa građana te republike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, vi odmah, zatim, napominjete kako je Krajišnik napustio sednicu Skupštine. Ovde ste opisali da je sednica trajala do ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: 3.30.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... do 3.30, pošto ja nisam bio na sednici, vi jeste, molim vas potvrdite je li tačan podatak kojim ja raspolažem da je Krajišnik, s obzirom da je vreme bilo, kao što i sami tvrdite, poodmaklo, rekao da prekida sednicu i da će se nastaviti ujutru? Je li tako bilo?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja ne znam je li on to tako rekao, ali je očito da predstavnici SDS nisu htjeli da se ta sjednica završi, a pošto je sve bilo limitirano određenim datumima, a i tema je bila kapitalna, onda su odlaskom, u stvari, opstruirali zahtjev za nezavisnost.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, je li činjenica da je ta sednica trajala od jutra, kad je počela, pa do 3.30 sledećeg jutra?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Uz nekoliko velikih stanki, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. I da je Krajišnik rekao, s obzirom da je vreme poodmaklo, što je nesumnjivo i po ovome što vi tvrdite, da će se sednica nastaviti ujutru. Je l' on predsednik skupštine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, ali postoji i kolegij skupštine koji donosi zajedničku odluku. Nisam siguran da je on obećao da će se vratiti, jer ne bi bilo razloga da se ne sačeka još nekoliko sati. Očito da su oni imali druge planove.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte ali vi kažete da je postalo time jasno da oni nisu za nezavisnost Bosne i Hercegovine, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sačekajte, zar niste sami izjavili da su vam oni to lično i nedvosmisleno sami i saopštili? Zbog čega vam je bio potreban ovaj sled događaja da biste to shvatili, da oni nisu za nezavisnost Bosne i Hercegovine.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa to se očitovalo kroz dugotrajnu raspravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Oni su vam sami rekli da nisu za nezavisnost?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa tačno, ali ako oni kažu da nisu, jer sad mi treba svi da prestanemo da tražimo nezavisnost domovine, jer alternativa je ostati u krnjoj Jugoslaviji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne kažem šta je alternativa, nego kažem da ste vi svi do tog vremena, a i vi lično, koji ste se zalagali za, kako bih rekao, multietnički princip i pristup, bili za to da se odluke donose konsenzusom predstavnika sva tri naroda?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Naravno, ali okvir nezavisnosti Bosne i Hercegovine bio je normalan u odnosu na druge republike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Na strani 8 u prvom pasusu navodite kako je osnovna propaganda srpskog rukovodstva Bosne i Hercegovine bila da se Muslimani i Hrvati naoružavaju i da se veliki broj mudžahedina sprema da dođe u BiH, da napadne Srbe. Jeste tako izjavili?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tako i bilo, samo što nisu napali samo Srbe nego i Hrvate. Je l' tako ili nije gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nije bilo ... Niti da su mudžahedini u to doba bili u Bosni i Hercegovini, a moram vam reći da je naoružavanje i Hrvata i Muslimana bilo dječija igra uz ono što su imali Srbi i JNA, koja je sustavno naoružavala srpski narod u Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Mi smo dali jedan dokument ovdje, o naoružavanju Hrvata još septembra 1991. godine, a imamo dokumenta o naoružavanju Muslimana, takođe u 1991. godini. Prema tome, sve tri strane su se naoružavale. Valjda to nije sporno.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Dobro, al' moram vam reći da ste vi, jednom, u razgovoru s Karadžićem rekli, kad vas on informira i podiže tenzije, kao "naoružavaju se ovdje u Bosni", vi ste rekli "to im neće pomoći". Dakle, vi ste, za razliku od Karadžića, bili svjesni da je to naoružavanje Hrvata i Muslimana, danas Bošnjaka, je l', bilo amaterski u odnosu na vojni potencijal Jugoslavenske narodne armije i Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a vi kažete da nije bilo mudžahedina. Evo, ja ovdje imam, imam jedan, jedan dokument koji je obeležen 01099141 gde se daje lista mudžahedina, on je na engleskom: "A list of Mujahedins imprisoned by the HVO" (Spisak mudžahedina koje je zatvorio HVO). Tu se daje ... 11 njih, iz Alžira (Algeria), Tunisa (Tunisia), Pakistana (Pakistan), Egipta (Egypt), Kuvajta (Kuwait), Saudi Arabije (Saudi Arabia), Katara (Qatar) i Turske (Turkey).

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moguće, ali to je bilo u kasnijem razdoblju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo aprila 1993. godine.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je već daleko od ovog vremena o kojem mi sad govorimo i kad vaša propaganda govori o masovnom naoružavanju Hrvata i Muslimana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je, da li su ovi mudžahedini došli zbog srpske propagande ili zbog nekog drugog razloga?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja o tom periodu ne mogu da govorim, jer ja nisam bio član Predsjedništva od listopada 1992. godine do listopada 1993. godine, a taj podatak je u tom razdoblju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo je april 1993. godine. Da li može ovo da se primi kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Ne. Ne vidimo relevantnost. Svedok je rekao ono što je imao da kaže.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A dobro, molim vas, pogledajte, ja sam dobio od druge strane gospodine, od strane gospodina Najsa, gospodine Mej, jedan transkript razgovora između Endrjua Hoga (Andrew Hogg), novinara i Abdula Aziza (Abdul Aziz). To je prevod a nosi vašu oznaku 03019700 i tu se govori, pita ga Hog: "Možete li nam reći o vojnicima, mudžahedinima, koji su došli ovamo" i pita ga za 100 ljudi s borbenim iskustvom, on kaže "da", "gde ste se još borili?", "mislite na iskustvo?", "da", "većina njih iz Avganistana (Afghanistan), ali ih ima i iz drugih zemalja, čak za neke od njih ovo je prvi put da se uključuju u džihad" i tako dalje, da ne zadržavam. Opet odgovara Aziz, u celini citiram njegov odgovor: "Mudžahedinski, ovaj, ovaj, metodi, metodi džihada su ili pobjeda ili smrt za islam. To znači šada. Mi to zovemo šada. Ili pobjeda ili šada. Šada znači da ginemo u borbi za islam" i onda ga Hog pita: "Kako se piše šada" i on mu speluje ...

SUDIJA MEJ: Neću da vas prekidam, ali vam je vreme ograničeno i postoji granica dokle svedok može da bude od pomoći odgovarajući na pitanja u vezi presretnutog razgovora između dvoje drugih ljudi. On je saglasan sa vama da je kasnije možda i bilo mudžahedina, a čini mi se da nema smisla raspravljati dalje o ovome. Ima sigurno i drugih svedoka koji mogu kompetentnije da govore o tome i o tome da je bilo mudžahedina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A između ostalog, on kaže: "Ima ih mnogo. Ne mogu izbrojati koliko ih ima. Ima ih iz svake zemlje", između ostalog, kaže Aziz. To je dokument koji sam dobio od strane gospodina Najsa. Molim vas da se uvrsti kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Nema razloga da se od toga pravi dokazni predmet. Sve što možete da uradite je da pitate svedoka da li on iz iskustva zna šta su bili mudžahedini. Možete da ga pitate, ali ne možete vi da svedočite o tome.

TUŽILAC NAJS: Ako se radi o presretnom razgovoru, možda imamo isti problem sa utvrđivanjem autentičnosti. Mi smo samo predali materijal koji smo imali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja mislim da se ne radi o presretnom razgovoru nego o, o intervjuu između novinara Endrjua Hoga i Abdela Aziza. Možda može gospodin Kljujić da to vidi? Možda je i video taj razgovor? Možda je negde i objavljen?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, meni to nije poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato koliko je hiljada mudžahedina bilo u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Mudžahedini su se pojavili 1993. godine i nanijeli su ogromnu štetu borbi za nezavisnost Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ubrzamo. Vi ste bili jedno vreme predsednik Komisije za utvrđivanje ratnih zločina na području BiH, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A posedujete li, evo ovde i pred celom javnošću, ali mislim i na hrvatsku javnost u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj, posedujete li evidenciju o zločima, načinu i vremenu izvršenja i o izvršiocima, na primer, nad hrvatskim narodom, na primer, u centralnoj Bosni?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moram reći da sam bio predsednik Komisije kao politička ličnost, a Komisija je bila sastavljena od vodećih advokata i bila je multinacionalnog sastava i od vrlo darovitog broja mladih ljudi koji su se služili engleskim i radili su na kompjuterima. Mi smo formulu o vođenju takve komisije dobili od Simona Vizentala (Simon Weisenthal) i taj tim je radio, zaista, predano, objektivno i evidentirao je svaki događaj do kojeg smo došli sa popratnjom dokumenata, ako smo ih imali, kao fotografije, video snimci, ali i izjava žrtava na tim događajima. Dvije značajne inspekcije, gospodin Mazovjecki (Tadeusz Mazowiecki) i Šerif Basuoni (Cherif Bassiouni) profesor međunarodnog prava sa Illinois Univerziteta (University of Illinois) u Čikagu

(Chicago), dolazili su nam u inspekciju i pohvalili su objektivnost i visoku stručnost te Komisije. Na žalost, kada sam eliminiran iz Predsjedništva u listopadu 1992. godine, početkom 1993. godine sam smjenjen sa te dužnosti, to sam jedan dan čuo na radiju, lokalnom, a poslje mene iz te Komisije su istupili vodeći odvjetnici svih nacija, kao i profesor međunarodnog prava, te većina mladih stručnjaka koji su radili na tom projektu. Na žalost, ta komisija je vrlo brzo postala jednonacionalna i jednopartijska.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, ne možete mi, znači, dati odgovor o vašim saznanjima čak i o zločinima izvršenim prema Hrvatima.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa, ne mogu zato što je sukob između bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata intenziviran 1993. godine, a ja već tada nisam bio u toj komisiji. Međutim, sigurno je da komisija ima određenih saznanja i o tim događajima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, gospodine Kljujiću, znate li ko je Stjepan Šiber ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... koji je bio zamenik komandanta korpusa, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da. Ne korpusa nego Teritorijalne obrane u početku, a kasnije Armije Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Armije Bosne i Hercegovine? Evo ja imam njegovo pismo naslovljeno direktno na "predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine na ličnost i komandantu štaba Vrhovne komande Armije Bosne i Hercegovine na ličnost" gde, između ostalog govori 8. juna 1993. godine streljano 35 Hrvata u selu Bikoši, a četiri svedoka su ranjena i ostali živi, pa onda govori 22. juna članovi Komisije za puštanje zarobljenika i tako dalje saznaju da su mudžahedini dan ranije u blizini sela Mehurići, pod Vlašićem, streljali oko 50 civila, pa govori još o 30 Hrvata streljanih 10. juna 1993. godine, pa govori ...

SUDIJA MEJ: Sačekajte momenat. Kakvu relevantnost ima ovo, što se tiče optužnice?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Relevantno je ...

SUDIJA MEJ: Da li se tu kaže da su bosanski Srbi odgovorni za ove zločine protiv Hrvata?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne, naprotiv. Odgovorni su mudžahedini.

SUDIJA MEJ: Aha, mudžahedini. I na koji način je to, onda, relevantno što se tiče ove optužnice?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Relevantno je za istinu, gospodine Mej, a ja sam vam rekao ...

SUDIJA MEJ: To nije odgovor. Kakva je relevantnost spram ove optužnice kojom se mi bavimo, za događaje koji su navedeni u njoj?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja sam već rekao da je ta optužnica lažna, a ovo govori u prilog te tvrdnje, gospodine Mej. A za vas to, očigledno, nije relevantno i ja neću dalje da insistiram na tome. Naime, ja sam shvatio iz vaših pitanja da vi niste razumeli ni šta je Cazinska Krajina. To je severozapadni deo Bosne i Hercegovine, pretežno nastanjen Muslimanima. Da imate to u vidu, pošto smo i to pominjali, je l' tako, gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

SUDIJA MEJ: Objasnjeno je da se radi o Bihaću. To je bilo od velike pomoći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Severozapadni deo Bosne i Hercegovine, taj džep. A da li je tačno, gospodine Kljujiću, ili da li vam je poznato da je obaveštajna služba HVO prikupila podatke o nekoliko hiljada mudžahedina sa veoma preciznim generalijama, brojevima pasoša zemalja iz kojih su došli?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nije mi ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... i oni koji su dobili u Bosni i Hercegovini i da ih je poslala u Stejt Departmentu (US Department of State) i obaveštajnim agencijama i tako dalje, je l' vam poznato? Jeste imali prilike da vidite taj spisak?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nisam. Nije mi poznato to da je obavještajna, odnosno, Sigurnosna služba Hrvatske imala tu evidenciju, ali pretpostaviti je da je najveći broj tih ljudi došao u Bosnu preko Hrvatske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li je strah od mudžahedina bio, ne samo realan, nego su ga kasniji događaji prevazišli. Je l' to tačno ili nije?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Apsolutno dolazak mudžahedina u Bosnu je, prije svega, skrnatio multinacionalnu strukturu bosanske Armije i bio od najveće štete za otpor građana Bosne i Hercegovine i njenih i njihovih vojnih struktura.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. U svojoj izjavi ste na nekoliko mesta napomenuli kako je HDZ Bosne i Hercegovine bio potpuno nezavisna politička partija koja je, koja je kao sestru imala HDZ Hrvatske, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Dok sam ja bio predsjednik, bilo je tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja samo želim da vam skrenem pažnju, evo, šta je o tome rekao predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić svedočeci u Hagu u drugom predmetu kaže: "U formalnom smislu, moram reći zbog istine, formalno HDZ u Hrvatskoj je bio odvojen od HDZ u Bosni i Hercegovini ...

prevodioci: Sporije malo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... to je formalno, a u stvarnosti sve odluke donesene su u Zagrebu i ja mislim da o tome nema dvojbe. Ja ne mislim kako nema pitanja o tome je li HDZ u Bosni bio neovisna stranka u BiH. Formalno da, ali ne i stvarno." Da li Mesić govori istinu ili je tačno ovo što vi kažete?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja moram reći da sam ja prvi čovjek, Hrvat, koji je formulirao interese hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini poslije pada komunizma. Suština moje doktrine je bila suverena Bosna i Hercegovina, što će kasnije prerasti u nezavisnost i ravnopravnost hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, što tijekom dugih godina rojalističke i komunističke Jugoslavije nije bio slučaj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, dakle, Mesić ne govori istinu. Vi ste, vidim iz vaše izjave, bili veliki pristalica jedinstvene i nezavisne Bosne i Hercegovine, je l' ...

SUDIJA MEJ: Mislim, pre nego što vam prođe tako taj komentar, moram da kažem da je to čisti komentar da "Mesić ne govori istinu." To nije ono što je svjedok rekao. On je samo ispričao svoju priču, a Mesić je, bez sumnje, ispričao svoju. Sigurno postoji velika razlika između te dve priče, ali na Pretresnom veću je da odluči da li to ima ikakvog značaja.

SVEDOK KLJUJIĆ: Časni Sude, dozvolite da kažem. Ono što je rekao gospodin Milošević o Mesićevoj izjavi je njegov stav.

SUDIJA MEJ: Apsolutno. Sigurno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja sam citirao samo Mesića.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa dobro, ali vi sada tražite jednu generalnu ocjenu na jednom parcijalnom fragmentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SUDIJA MEJ: Nećemo sad da ulazimo u ovu raspravu. Gospodine Miloševiću, pređite na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste bili pristalica suverene i nezavisne Bosne i Hercegovine, međutim ... To ste potvrdili, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To vi tvrdite. Međutim, prilikom razgovora lidera jugoslovenskih republika o budućnosti savezne države, vi ste ispred bosanskih Hrvata zamolili Tuđmana da zastupa i vaše interese, je li tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Moram da vas uvedem u situaciju. Karadžić je vama oficijelno dao pravo, o tom postoji pisani dokument, da vi zastupate na saveznoj razini interese bosanskih Srba. Naravno, Zagreb je tražio ista takva prava od mene. Ja ih nisam decidno dao u nekom dokumentu, ali oni su se na skupovima, gdje nije bilo predstavnika bosanskih Hrvata, podrazumjevali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi, dakle, niste imali poverenja u Aliju Izetbegovića, kao predsednika Predsedništva Bosne i Hercegovine, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: U onim tačkama o kojima smo se dogovorili prije tih sastanaka, a to je često bilo, on je bio dužan da iznese da su to i stavovi i Hrvata Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, nije li malo čudno, gospodine Kljujiću, toliko ste se borili za jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu, a pri tom ne želite ili nemate dovoljno poverenja u predsednika Predsedništva Bosne i Hercegovine.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja sam imao povjerenja u ono što je dogovoreno, ali nisam nikome davao kart blanš (carte blanche) da u moje ime i u ime bosanskih Hrvata može da govori bez našeg prisustva i da ne znamo temu razgovora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dovoljno ste mi odgovorili na ovo pitanje. A sad mi recite, molim vas, pošto ste govorili o ponovnom izboru Izetbegovića, vi kažete da je Karadžić predlagao, pošto je Izetbegoviću proteko jedan mandat, on je bio Musliman, da je na redu sledeći predsednik Predsedništva da bude Hrvat i predlagao da vas biraju za predsednika Predsedništva. Zar nije bilo logično da se smenjuju svake godine predstavnici sva tri naroda na čelu Predsedništva Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Bilo je logično, ali ustav je dozvoljavao godinu plus godinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali vi kažete da je Karadžić to predlagao jer mu je odgovaralo takvo rešenje, pošto Hrvat na toj funkciji ne bi imao podršku Zagreba, jeste tako izjavili?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Možda ne bi imao podršku Zagreba, ali ne bi ni imao institucionalnu vlast u Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zašto ne bi ako bi bio izabran za predsednika Predsedništva? Je l' to znači da je to moralo biti rezervisano za predstavnika iz redova Muslimana?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, nije moralo. U normalnoj situaciji, dakle, da nije bilo rata u Hrvatskoj, da nije bilo raspada Jugoslavije, da nije bilo instrumentalizacije Jugoslavenske narodne armije koja je već tada

okupirala Bosnu, rotacija bi mogla biti sasvim jednostavno izvršena i godinu dana prije nego što je to ustav maksimalno omogućavao Izetbegoviću. Ali u takvoj situaciji, ja bih bez stvarne snage mogao da figuriram u Predsjedništvu određeno vrijeme, da držim konferencije za štampu, strane novinare, ali nisam siguran da bih mogao imati punu podršku u obrani Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li to onda znači, to što sada objašnjavate, da zvaničnoj Hrvatskoj nije odgovarala jedinstvena Bosna i Hercegovina, jer bi se tada vi, kao predsednik, morali boriti za ono što ste obećali svojim glasačima, a to je, upravo, jedinstvena Bosna i Hercegovina, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Zvanična Hrvatska je, s vremenom na vrijeme, mijenjala oblike političkog djelovanja prema Bosni i Hercegovini, ali ja u svojim razgovorima sam uvijek govorio o neophodnosti nezavisne Bosne i Hercegovine, pa čak i u onim susretima kada su se pojavljivala suprotna mišljenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li mislite da bi Srbi, s obzirom da je, dakle, Karadžić u ime srpske strane vama predlagao da je red na Hrvata, a da to treba da budete vi, pošto ste vi dobili veći broj glasova od dva Hrvata koji su bili izabrani u Predsjedništvo, da li bi tada ostali u sastavu jedinstvene Bosne i Hercegovine? Da li je taj njihov predlog značio upravo to da počne ta rotacija u kojoj će se pokazati ravnopravnost sva tri naroda?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, namjere Karadžića bile su sasvim drugačije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali kasnije je upravo Karadžić potpisao, zajedno i sa predstavnicima Hrvata i Alijom Izetbegovićem onaj Kutiljerov plan (Cutileiro Plan) koji je govorio o jedinstvenoj Bosni i Hercegovini, a potpis je povukao, upravo, Izetbegović, je l' to tako bilo ili nije?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Za to znam. Ja sam u to doba bio teško bolestan i za vrijeme lisabonskih dogovora bio sam u sarajevskoj bolnici u intenzivnoj njezi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali znate za događaje, zato vas i pitam.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Točno, znam za događaj i povlačenje potpisa je, u stvari, objašnjeno povlačenjem suglasnosti za podjelu Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Međutim, vi u istom pasusu, kada govorite o ovome svom izboru i predlogu Karadžića, navodite kako ste Karadžićev predlog odbili zato što ste znali da će doći do rata. Kako je to moguće?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, svaki normalan čovjek u to doba znao je da vi i Jugoslavenska narodna armija nećete odustati od sile i mi smo stalno bili izloženi prijetnjama JNA i u takvim uvjetima je traženo da govoramo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači, gospodine Kljujiću, vi se naoružavate, Muslimani se naoružavaju i vi celih pet meseci pre nego što je rat izbio, znate da će doći do rata?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Molim vas, to je bilo potpuno normalno očekivati nakon onog što je već bilo u Sloveniji, kao operetna scena i u Hrvatskoj, kao najveća tragedija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, neću da vas dalje pitam o tome pošto je očigledno da teče proces koji vodi ka ratu i koji ide, upravo, iz osnove razbijanja prethodne Jugoslavije. Valda se s tim možete složiti.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Vi morate znati da 19. prosinca 1991. godine, praktično i Hrvatska i Slovenija su izvan Jugoslavije, a da su ogromne armijske trupe u Bošni i Hercegovini, a naš cilj je bio da ne smijemo ostati u "krnjoj Jugoslaviji". Što se tiče bosanske politike, ona je bila najfleksibilnija i vi znate da je jedno vrijeme bila inicijativa Gligorov-Izetbegović da konstrukcija jugoslavenske konfederacije bude vrlo fleksibilna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, da li se sećate da je, upravo, ta inicijativa Izetbegović-Gligorov prezentirana na sastanku šest predsednika republika koji je održan u Sarajevu?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate da sam ja u ime Srbije prihvatio tu konstrukciju Izetbegović-Gligorov?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ali nisu prihvatili ostali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koji su to, onda, ostali? Izetbegović i Gligorov predlažu, Srbija prihvata ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Slovenija i Hrvatska.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A Slovenija i Hrvatska su, znači, odbili da se napravi i ta fleksibilna konstrukcija.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, ali morate znati kontekst. Već je bilo jako mnogo razaranja u Hrvatskoj, žrtve su bile ogromne i hrvatski narod u Hrvatskoj tada više nije ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi sada ne svedočite o Hrvatskoj pa ja neću na tome da gubim vreme. A da li je tačno da ste na strani 4 u petom pasusu vaše izjave naveli da je propaganda govorila Srbima da ne smeju dozvoliti da im se ponovo dogodi ono što im se dogodilo u Drugom svetskom ratu? Jeste tako izjavili?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa to nije trebala bit moja posebna izjava, to je svaki dan pisalo u novinama, na radiju, televiziji ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, dobro, da li to znači ...

prevodioci: Molimo govornike da malo uspore i da se ne preklapaju. Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Usporićemo. A dobro, šta se to dogodilo Srbima u Drugom svetskom ratu, gospodine Kljujiću?

SUDIJA MEJ: Ne. Molim vas, nemojte o tome. Sledeće pitanje, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Kljujiću, recite mi, pošto ste vi govorili o tome, o razlozima zašto ste bili u sukobu sa Srbima, recite mi kako je nastao sukob između Muslimana i Hrvata? Ko je bio i šta ...

SUDIJA MEJ: Ponovo mislim da nas to trenutno ne zanima, osim ako nema nečeg konkretnog u vezi vas gospodine Miloševiću. O tome možete da govorite, inače, čini mi se da ovo nema nikakve relevantnosti za optužnicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja mislim da ima veoma mnogo relevantnosti u činjenici da su hrvatske i muslimanske snage bile povezane idejom za razbijanje Jugoslavije, a kasnije je došlo do njihovog sukoba jer nisu mogli da se slože u usaglašavanju međusobnog interesa.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja nisam kompetentna osoba za odgovor na ovo pitanje jer već nisam bio lider Hrvata u Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, vi ste, vi ste rekli da je, da je JNA bila jedina ustavom i zakonima priznata oružana snaga na području Bosne i Hercegovine tokom cele 1991. godine ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Dok se ustavno ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... znači da je bila kod kuće u 1991. godini.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da, dok se ustavno ponašala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi, da li su se zvanične jedinice hrvatske vojske borile na teritoriji Bosne i Hercegovine? Ne samo u toku 1992. godine nego i kasnije 1993. godine i 1994. godine i tako dalje? Je li to tačno ili nije?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja o tome nemam informacija, ali je vrlo vjerovatno da su bile prisutne postrojbe. Međutim, moram vam reći da su one uvijek bile sačinjene od Hrvata iz Bosne i Hercegovine, jer oni Hrvati iz drugih krajeva nisu baš bili voljni da ratuju za nezavisnost Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, gospodine Ključiću, evo, ja imam ovde pismo, pošto vas pitam o tome, pismo koje Alija Izetbegović, "predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine", s njegovim potpisom, uputio Klausu Kinkelu (Klaus Kinkel) i Peteru Koemansu (Peter Kooijmans): "Poštovana gospodo" i tako dalje, pa u trećem pasusu kaže, u drugom: "Termin muslimanska ofanziva je neodgovarajući, jer, mada u Armiji BiH prevladavaju Muslimani, to, ipak, nije muslimanska armija, pa, prema tome, nije ni muslimanska ofanziva", pa onda kaže: "Termin hrvatski gradovi je neadekvatan jer se radi o gradovima sa mješanim stanovništvom,

s minimalnom većinom Hrvata. Ti su gradovi u centralnoj Bosni sada etnički očišćeni od Mulimana". I onda u četvrtom pasusu kaže: "Hrvatska ima već šest brigada angažiranih u Bosni i Hercegovini. Tri jedinice za specijalne namene, tenkove, helikoptere, artiljeriju, a oficiri hrvatske vojske su imenovani na komandna mjesta u HVO. Tako je general vojske Republike Hrvatske, Ante Roso, imenovan za glavnokomandujućeg HVO u Bosni i Hercegovini", on se žali ...

SUDIJA MEJ: Prekinuću vas. Molim vas, datum pisma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: E, to je nešto što sam hteo posebno vas da pitam, gospodine Mej, jer ovo je, nesumnjivo, originalno pismo. Ja poznajem potpis Alije Izetbegovića. Dobio sam ga od strane gospodina Najsa, pod brojem 01824630, ali ono je, očigledno, tako isfotokopirano da na njemu nema datuma. A od suprotne strane sam ga dobio. Molim da se uzme kao dokazni predmet i u vezi sa ovim navodima koji se ovde daju, ali i u vezi sa utvrđivanjem zašto suprotna strana vrši redigovanje dokumenata tako da se izbrise datum.

SUDIJA MEJ: U redu. Kao prvo, postupićemo u vezi s tim na sledeći način: gospodine Kljujiću, znate li išta o ovome o čemu govori optuženi? Izgleda da pismo nije datirano.

SVEDOK KLJUJIĆ: Ja pretpostavljam da je pismo datirano iz 1993. godine kad ja nisam imao političku funkciju, ali odnose između Hrvata i Muslimana, danas Bošnjaka, morate gledati u kontekstu brojnih tajnih sastanaka i odluka koje su međusobno imali predsjednik Republike Hrvatske, doktor Franjo Tuđman i predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Alija Izetbegović. Tek uvidom u te njihove dokumente mogli bi oceniti globalno situaciju.

SUDIJA MEJ: Razmotrićemo dokument na kraju iskaza. Nećemo sada da trošimo vreme na to da vidimo hoćemo li da ga usvojimo ili ne. Saslušaćemo i Tužilaštvo u vezi s tim. Molim da se dokument dostavi tužiocu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi, gospodine Kljujiću, to je bilo u vaše vreme, dakle 1992. godine, ko je izvršio prvo granatiranje

srpskih sela u bosanskoj posavini i odakle? Je l' to bila hrvatska vojska s one strane Save?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Meni to nije poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ništa ne znate o tom činu agresije preko Save ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... u 1992. godini

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: U 1992. godini?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja samo znam da je 1991. godine sa teritorije Bosne i Hercegovine, nad kojom mi nismo imali kontrolu, pucano na Republiku Hrvatsku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno ovo što sam vam pročitao, što govori Izetbegović u svom pismu da su pojedini gradovi u centralnoj Bosni etnički očišćeni od strane vojske Republike Hrvatske?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nije mi tačno u tom obliku, ali da je bilo etničkog čišćenja i sa hrvatske strane, to je nepobitno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A čekajte, a da li je tačno da su upravo ovi mudžahedini koje sam ja pominjao, ali pošto vi malo znate o njima, da je vojska muslimanske strane vršila etničko čišćenje centralne Bosne od hrvatskih građana?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Tačno je da su mudžahedini bili upotrebljeni jedino protiv hrvatskih snaga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, molim vas, da li znate, na primer, za, evo pogledajte ova dva dokumenta: Sarajevo, 29. maj 1992. godine, koja govore o "Specifikacija potreba za Bosnu i Hercegovinu, pripremio Azim Karamehmedović, a odobrio predsjednik Alija Izetbegović" sa potpisom i onda se govori o dva miliona metaka, pa ne znam, pušaka i tako dalje ... Specifikacija i pozicije ... To je maj 1992. godine. Jesu li ovo, samo recite vaše mišljenje, autentični dokumenti, gde se preko Slovenije ...

SUDIJA MEJ: Dajte da svedok vidi dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Alija Izetbegović traži sredstva od Slovenije. I pismo koje se odnosi na Janšu i ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To ništa nije neprirodno. Pa valjda ne mislite da smo mi čekali da nas poubija JNA, a da nismo tražili izlaz u dobivanju oružja ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to je znači, to je znači ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite da završi. Nemojte da ga prekidate. Iznesite prilično ozbiljne tvrdnje i on mora da ima priliku da se na njih osvrne. Izvolite, nastavite, gospodine Kljujiću.

SVEDOK KLJUJIĆ: Ja bih, gospodo, da sam imao priliku, uzeo oružje od crnog đavola da se branimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači tu je u pitanju, kad je reč o Hrvatima i Muslimanima, odbrana, pa, dobro, za vreme tog rata između Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini, ko se od koga branio? Jeste se branili od Srba ili ste se branili od Muslimana, vi Hrvati?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pitate me za nešto što je najteži momenat u Bosni i Hercegovini. Taj rat između Hrvata i Muslimana najviše je koristio vašim idejama. Ja sam bio najsretniji čovjek 18. ožujka 1994. godine, kad je sklopljeno to primirje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi odgovarate sasvim nešto drugo u vezi pitanja koje vam postavljam. Vi ste, dakle, kao član Predsedništva znali za ove nabavke i tako dalje?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nisam znao jer to nije bilo na razini Predsjedništva, prije svega zbog toga što je Alija Izetbegović narušio Ustav Republike Bosne i Hercegovine, a u samom praktičnom smislu, on je rukovodio i novcima i naoružanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, da li je tačno da ste vi sa svoje strane, upravo vi, iako ga pominjete ovde kao nekog ekstremistu HDZ, imenovali Matu Bobana za Hercegovinu, a Iku Stanića za Posavinu, kad je u pitanju ovo organizovanje i sve drugo što je sledilo.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa, normalno. Ja sam bio politički lider HDZ, nisam se bavio tim praktičnim stvarima. A pošto smo mi imali dvije

izrazite regije sa koncentriranim hrvatskim stanovništvom, onda je normalno da Iko Stanić tu operativu vrši u Posavini, a Mate Boban u Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li to onda nesumnjivo znači, pošto je se to odvijalo kad je već bila osnovana Armija Bosne i Hercegovine, da su za sve to vreme rata u Bosni i Hercegovini postojale, u stvari, dve Armije unutar te Bosne i Hercegovine i hrvatske strane i muslimanske strane, je l' tako ili ne?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Postojale su Oružane snage Bosne i Hercegovine. To je bio zvaničan naziv za sve postrojbe koje su se suprostavile agresiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Je l' HVO bio u okviru Armije Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: On je bio u okviru Oružanih snaga. Oružane snage su bile sve postrojbe Bosne i Hercegovine koje su se branile: HVO, HOS i Teritorijalna obrana koja je izrasla u Armiju Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda kad je HVO imao sukobe, kad je branio hrvatska naselja od napada Muslimana i onda je bio u sastavu Armije Bosne i Hercegovine, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Formalno da, ali došlo je do sukoba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A to je, u stvari, bio sukob između jedne Armije, unutar sebe, po onome kako vi tvrdite?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: A može se i tako reći, ali one su s vremena na vreme imali sasvim različite odnose. 1995. godine će opet zajedno djelovati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A do toga zajedno je došlo samo pod pritiskom spolja, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ja ne znam, jer, moram vam reći da, na žalost, mene niste vidjeli ni u Ženevi, ni u Londonu (London), ni u Dejtonu (Dayton), jer ja sam bio kao bosansko-hercegovački integralista i čovjek koji je oponirao mnogim ljudima i eliminiran iz pregovaračkog tima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi da li ste vi kao lider bosanskih Hrvata bilo šta uradili da sprečite da dođe do tog sukoba ili

je potpuno jasno da je do sukoba došlo upravo zbog pritiska islamskog fundamentalizma i velikih zločina koji su bili učinjeni upravo nad Hrvatima u to vreme?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Sukob je bio nerazuman i ja sam, mada nisam zvanično obavljao ni jednu dužnost, učinio koliko sam mogao u opkoljenom Sarajevu, da se smanje te tenzije, međutim, na žalost, nisam uspeo u tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi tvrdite da ste sa pozicije predsednika HDZ smenjeni zbog nedostatka ekstremizma u svojim stavovima, kada je u pitanju sudbina hrvatskog naroda u BiH, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Može se i tako formulirati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja ovde imam jednu vašu izjavu. Ona je data iz novina, ali predmet nosi broj 01819856, vaš, vaš intervju, kažete: "Izetbegović me nije obavjestio da je SDA u junu 1991. godine formirala Savjet za obranu. Muslimanski nacionalisti i danas tvrde da sam zagovarao podjelu Bosne" i vi kažete: "Morao sam priznati Herceg-Bosnu da bi njeni zagovornici priznali Bosnu i Hercegovinu." Je l' tako, gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Časni suče, ja moram obrazložiti ovu izjavu. Izjava je koncizna sa vrlo velikim posljedicama. Tačno je da me Izetbegović nije informirao da je napravio neki vojni savjet. Jedan dio ekstremnog muslimanskog političkog vrha me je stalno optuživao da dijelim Bosnu i Hercegovinu, a 18. studenog 1991. godine, bez mog odobrenja i bez mog prisustva, formirana je Herceg-Bosna kao pandan već tada formiranim srpskim autonomnim Krajinama. Jednostavno, Hrvati su, posebno u Hercegovini, gdje su bili najjači, htjeli da pariraju Srbima pa su našli istu formulu. Međutim, mi smo predstavili tu organizaciju bez vojnih karakteristika, kao udruhu koja bi brinula o životu stanovništva na tom području.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas ne pitam to. Ja govorim o ovoj tajnoj muslimanskoj organizaciji, jer iz transkripta svedočenja ovde stoji, vidi se da je advokat, ja ne znam tog čoveka, ali vidim iz izveštaja povodom vašeg svedočenja: "Advokat Naumovski ponovo se vratio na naoružavanje u Bosni i Hercegovini i upitao je Kljujića da li mu je poznato da su Muslimani u BiH, 10. juna 1991. godine osnovali muslimanski Savjet za odbranu. Kljujić je odgovorio da nije znao za to, a advokat je priložio dokument SDA partije

koji je potvrdio njegove reči. Na dokumentu je stajao potpis Hasan Čengića. Advokat je konstatirao da je ovo prva tajna vojna organizacija na teritoriji Bosne i Hercegovine." Je li to tačno, gospodine Kljujiću?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Časni suče, dozvolite prvo da objasnim u čemu sam prekinut, a to je kako sam ja priznao Herceg-Bosnu, da bi oni priznali Bosnu i Hercegovinu. Naime, pošto ta organizacija, udruga, u to doba nije imala secesionistički karakter u odnosu na državu Bosnu i Hercegovinu, ja sam kao predsjednik iza čijih leđa je sve to rađeno, rekao: "Ako vi to stvarate unutar Bosne i Hercegovine, onda mogu odobrit vašu organizaciju," na što sam dobio uvjerenja da se sve odnosi u okviru Bosne i Hercegovine. Što se tiče dokumenta kojeg gospodin Milošević spominje, ja uistinu nisam znao o toj organizaciji i mislim da u tome nije moj grijeh.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, naravno da nije vaš greh ono što, što niste znali ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Nisam znao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... gospodine Kljujiću, ja ovde nastojim da ustanovim činjenice, a ne da vas optužim za ono što niste znali. A dobro, pošto vidim ovde u dokumentima koji su mi dati, to je očigledno neki delić stenograma sa sednice Predsedništva Bosne i Hercegovine, "Stjepan Kljujić", to je pod brojem, gospodine Mej, 01824838, pa u drugom pasusu, jer druga strana daje samo ovako, inserte, ali je ovo očigledno izvučeno iz originalnog stenograma. Stjepan Kljujić u drugom pasusu kaže: "Meni je Doko pričao", Doko, to je ministar odbrane, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je čovek koji je bio u Bijeljini, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Meni je Doko pričao razgovor sa Arkanom. On ne prizna ni Miloševića ni Karadžića, ali u ovom delu Bosne i Hercegovine, to jest zapadno gde je Tomislav Grad, Glamoč, Kupres i tako dalje, mislim da su ti ljudi još uvijek potčinjeni ...

prevodilac: Sporije, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda govorite: “Da li mi to stjeli priznati ili ne, treba razgovarati sa Arkanom, jer on ima moć.” Dakle, vi ste bili potpuno jasno obavešteni da Srbija nema nikakve veze sa tim što se tamo dogodilo

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To bih ja prihvatio, ako vi mene uvjerite da Arkan nije djelovao pod vašom ili komandom neke vojne postrojbe u tadašnjoj Jugoslaviji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, sad ste vi sami rekli da ... Pa onda dalje na tom istom stenogramu Plavšićka nešto interveniše i pita “Ko komanduje sa TO?” Izetbegović kaže: “Vukosavljević je komandant TO”. I onda Ejub Ganić govori, nekakva karta kad se nacrtala gde je dato oružje: “Evo kod Vučurevića ima sve u Krajini” i tako dalje: “Muslimani osjećaju da su Srbi tu kvotu iskoristili, a da drugi nisu. Nikolina ideja je dobra da se uzme nazad.” Nikola Koljević, dakle, na tom sastanku predlaže da se oružje povuče od sve tri strane. Bilo kome da je data neka kvota iz Teritorijalne odbrane, je li tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da. Morate znati da je Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu zadesila nesreća što su njihovi komunisti pristali da se oružje Teritorijalne obrane preda JNA. Časni suče, u konceptu sigurnosti Jugoslavije, postojale su oficijelne trupe Jugoslavenske narodne armije i oružje koje su građani kupili da bi ga upotrijebili u danom trenutku, najprije, u eventualnoj agresiji na Jugoslaviju. Međutim, osim druge odluke o reorganizaciji armije, čime je Sarajevo isključeno kao armijska oblast, najveći hendikep je bio što je ogromno oružje Teritorijalne obrane ustupljeno Jugoslavenskoj narodnoj armiji. Kako je rasla tenzija i kako su se incidenti povećavali, armija je koristila da jedan dio oružja Teritorijalne obrane, selektivno, uglavnom srpskoj strani da, tobože da vrati. Naravno, to nisu radili Hrvatima i Muslimanima, a to je još više ugrozilo mir na našim prostorima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, pošto vi kažete da su ovi dobrovoljci iz Srbije bili pod nečijom, pod nečijim nadzorom, iako vi sami kažete šta vam je rekao Doko, evo, ja ovde imam u jednom bajnderu koji mi je dat, ali, na žalost, ovde nema broja, mada sam dobio od suprotne strane. Reč je o “Predsjedništvu HDZ za BiH, republički Krizni štab, 8. listopada 1991. godine.” Između ostalog u zaključcima govorite u tački 10: “U općinama gdje ima dobrovoljaca potrebno je načiniti popis

dobrovoljaca i dostaviti republičkom Kriznom štabu radi upućivanja na krizna područja." Vi organizujete slanje dobrovoljaca u Hrvatsku, je l' tako?
SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, to uopće nije bila stvar politike. Dobrovoljci su se iz Bosne i Hercegovine javljali u Hrvatsku u veoma velikom broju. To nije trebalo agitirati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E dobro, pa zar ne važi to onda i za Srbiju, da nije stvar politike nego su se dobrovoljci javljali u broju ... A evo imam ovde vašu oznaku, gospodine Mej, pošto je data sa strane, nisam je odmah primetio, 00570593, a ovo je na sledećoj strani tog istog dokumenta. E sad, samo da vas pitam još nekoliko stvari, gospodine Kljujiću. Ovde zaista nema, nema oznake, ali govori "Haška bujica komandne odgovornosti," to je neki članak dat isto u ovim bajnderima. Vi ćete se setiti toga: "Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine uz Durakovića još Tatjana Ljujić Marko Mijatović, Mirko Pejanović, Ivo Komšić i Stjepan Kljujić potpisali saopćenje kojim su upozrili na", pa se citira: "instrumentalizaciju vjere u političke svrhe i islamizaciju Armije Bosne i Hercegovine." Jeste li potpisali zajedno sa drugim članovima Predsedništva to saopštenje, gde protestujete protiv islamizacije ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... Bosne i Hercegovine? Je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nema onda potrebe da dalje to raščišćavamo. Ja bih samo još da vas pitam, gospodine Kljujiću, šta znate o logorima u Bosni i Hercegovini, odnosno, na strani koja je bila, pre svega, pod muslimanskom kontrolom, a jedno vreme i pod vašom i muslimanskom kontrolom?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Što se tiče logora, ja mogu samo da govorim o Sarajevu. Bilo je slučajeva nasilnog mobiliziranja ljudi da obavljaju fizičke poslove. Bilo je i tako nekih grupa koje su, s vremena na vrijeme, neregularno hapsili određene građane. Ta praksa je, naročito, nastavljena 1993. godine i jedan od mojih uvjeta za povratak u Predsjedništvo u listopadu 1993. godine je bio da se pohapse sve one naoružane grupe koje ne djeluju u sistemu armije ili koje ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, gospodine Kljujiću, molim vas. Ja vas pitam za drugo. Ja ovde imam stenogram sa sastanka Predsedništva Bosne i Hercegovine na kome ste vi prisutni. Njega nisam dobio od suprotne strane pa ću vam ga dati na identifikaciju. Vidi se vaše prisustvo. Nema ničega ovde što vi govorite, što želim da osporim, ali vaše prisustvo ... To su magnetofonske beleške sa "sjednice Predsedništva Republike Bosne i Hercegovine, održane 26. aprila 1994. godine", gde se govori o tome da su ljudi zatočeni i gde vam ja zbog nedostatka vremena, a daću ceo stenogram da može da se pročita i uvede kao dokazni predmet jer ste bili prisutni na tom sastanku. Alija Izetbegović, dakle, "predsjednik", piše ovde: "Nisam siguran da su oni krivi", govori o ljudima koji su mimo zakona pohapšeni. Govori se ovde o Pazariću, Konjicu, Tarčinu, Hrasnici, znači sve se to pominje na sednici Predsedništva i to su sve logori koje su držale vlasti Bosne i Hercegovine, i on kaže: "Nisam siguran da su oni krivi, u pravnom smislu riječi, u Tarčinu što se nalaze. Oni su zadržani kao kontramjera onima u Hadžićima", a u Hadžićima je bio neki srpski zatvor, je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Tako da je to, praktično, konc-logor, u stvari, zapravo, sabirni logor. Oni su u drugoj formi. To je sabirni logor. Nisu ti ljudi krivi u pravnom smislu riječi. To je mjera, to je ono, što kažu, 'mjera za mjeru'. Bila mjera za mjeru, u stvari. Nemaš načina da one ljude oslobodiš." Dakle, da li je potpuno jasno da se na sednici Predsedništva, da je poznato da postoje ljudi ... Ovde se pominje da se neki drže i po dve godine, a da nisu, a da nisu uopšte privedeni bilo kakvom pravosudnom organu. Kaže ovde "predsjednik", ovde se pominju Hrasnica, Konjic, Tarčin i drugo: "Mi i ako pustimo te ljude, opet iz Kule neće pustiti" i tako dalje. "Zapravo, ti ljudi su van zakona" i tako dalje i govori da je to praktički konc-logor, a, zapravo, sabirni. Je li vam poznato to što se razgovaralo, mada nije bilo najvažnije na toj sednici. Na toj sednici je prva tačka bila ambasadori, postavljanje ambasadora ...

SUDIJA MEJ: Dajte da se zaustavimo na kratko i neka svedok pogleda primerke tih beležaka, kako bi ih identifikovao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću zadržati samo kraj zato što hoću da ga pitam još jedno pitanje sa tog stenograma, pa ću vam pridružiti i ovaj ostatak.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Prvo želim, časni sudče, da završim ono u čemu sam prekinut. Dakle, moj povratak u Predsjedništvo uvjetovao sam eliminiranjem neregularnih trupa koje su se bavile upravo privođenjem građana. Ja vam moram reći da je to tada urađeno. To je bio prvi put na ovim prostorima da je legalna vlast reagirala na one skupine koje su ponašale protuzakonito. Ni danas ne mislim da je taj obim bio odgovarajući, ali to što je tada učinjeno u Sarajevu bio je povratak vjere u sigurnost građana. Što se tiče stenograma koji je ponudio gospodin Milošević, on datira iz četvrtog mjeseca 1994. godine kada već postaje jasno i za mene posebno, jer je to period od nekoliko mjeseci kako sam vraćen u Predsjedništvo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ima vas tu da govorite nešto ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... videćete ako pregledate ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: ... da sa više strana dobivamo informacije kako postoje logori ili zatvori. Potpuno je navazna nominacija tih objekata, ali u kojima postoji srpsko stanovništvo, a ne samo zarobljeni vojnici. Nema dvojbe da sam i ja i većina članova Predsjedništva bila protiv toga ...

SUDIJA MEJ: Sačekajte. Meni se čini da se na ovaj način htelo da se pred nas iznesu ove beleške, ali hvala vam što ste razjasnili svoj stav. Gospodine Miloševiću, da li želite još nešto da pitate ovog svedoka. Imali ste puno više nego ono vreme koje smo vam prvobitno dodelili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja razumem vašu velikodušnost, gospodine Mej, ali ja zaista imam još pitanja za ovog svedoka. Gospodine Kljujiću, da li se sećate da je na istom tom sastanku, ovo je, ovaj, kraj ovog stenograma koji želim da pridružim uz to, bilo reči i o Seferu Haliloviću i o njegovom činu. On je bio prvo na čelu Armije, pa je posle smenjen iz nekih sukoba sa Izetbegovićem, pa je onda bilo reči o tome da treba da dobije neki visoki čin. Da li se sećate da je to, takođe, bilo na toj, toj sednici?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je bio jedan problem kako zadržati dignitet određen tog čovjeka koji je, praktično, smenjen sa rukovodećeg položaja. Međutim, to nije bilo opće pitanje, to je bilo, prije svega, relacija između Izetbegovića i Halilovića.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas samo pitam, samo ću vam jedan mali citat Izetbegovićev da pročitam, da mi potvrdite njegovu sadržinu u širem smislu, pošto je on govorio, kako kaže, "dve za i protiv oko imenovanja": "Međutim, zbog onog prvog djela u kome je on dosta uradio za vojsku i pogotovu prije rata u organizaciji vojske, ja ga barem znam šest mjeseci prije, najmanje iz oktobra prije rata, kao jednog od vodećih ljudi koji su tada organizovali otpor 1991. godine. To bi ja potvrdim." Dobro, to su štamparske greške, nije jezički ispravno, ali je jasno: "I dalje, on je radio u vojsci do 1993. godine, do maja" i tako dalje. Dakle, Izetbegović sam potvrđuje da je šest meseci pre rata organizovana vojska i tu pripisuje velike zasluge Seferu Haliloviću, kao argument da mu ipak treba dati neki, kako bih rekao, status, tretman i tako dalje. Dakle, moje pitanje, poenta je: je li ovo nesumnjivo da je šest meseci pre rata organizovana muslimanska vojska u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa to se hvali Izetbegović. Vjerujte nije tu bilo nikakve vojske. Kamo sreće da je bilo vojske. Sarajevo bi bilo bolje branjeno, bilo bi manje žrtava, ali vi znate kakav je naš svijet. Kad je rečeno da će se vojni staž priznat dvostruko, pojavili su se mnogi koji su se javili da su 1991. godine stupili na scenu, znate. Očito je, možda, bilo nekih pokušaja, ali to nije bilo relevantno za ukupan odnos naše vojne sile sa JNA i Jugoslavijom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi kažete ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, mislim da ovo mora da bude vaše poslednje pitanje jer moramo da izađemo iz ove sudnice pre 14.00. Možete da postavite još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste govorili o jednom pismu koje su Koljević i Plavšićka u svojstvu članova Predsedništva Bosne i Hercegovine uputili Saveznom sekretaru za narodnu odbranu, u kome izražavaju svoj stav o potrebi očuvanja Jugoslavije.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja, na žalost, nisam dobio to pismo i ne mogu da iz njega citiram druge delove osim onih koje je gospodin Najs, kad vas je ispitivao, citirao. Je li vama poznato to pismo?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Pa, to je pismo bilo objavljeno u novinama. Jednostavno, oni na određen način vrše pritisak na generala Kadijevića da Armija djeluje energičnije "jer nju podržavaju", e, sad to nije istina, "svi jugoslavenski orijentirani građani". U toba već, u Jugoslaviji, bar kad je riječ o tri zapadne republike, nije bilo puno jugoslavenski orijentiranih građana, osim većeg dijela Srba u Bosni i Hercegovini, koji su jugoslavensku armiju smatrali svojom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, znači, znači da jugoslovenski orijentisani građani nisu podržavali JNA, po tome što vi kažete?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja kažem da jugoslavenski jesu, a njih je bilo sve manje jer morate znat u kontekstu zbivanja kad je to bilo. To je bilo u vremenu kad je svima bilo potpuno jasno da se Jugoslavija na ovakav način, kako ste vi to vodili, ne može sačuvati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, zar niste vi, dakle, posle ovog pisma za kog kažete da je bilo septembra i verovatno je tačno, mada ga ja nemam, govorili o tome da je 24. decembra 1991. godine, da ste išli na sastanak, odnosno, valjda su oni došli kod vas na sastanak u Sarajevo, vojni vrh i razgovarali o zajedničkim problemima sa vrhom Predsedništva Bosne i Hercegovine. Je l' tako?

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Tu su bila formirana dva pitanja: prvo je kako će izgledati Jugoslavija, jer još nije došlo do izdvajanja Slovenije i Hrvatske. To će doći 15. siječnja 1992. godine. Druga stvar bila je rasprava o tome kako će se Bosna i Hercegovina, kao nezavisna država, ophoditi prema armija koja njoj pripada, jer vi morate znat da smo mi kao država željeli da prihvatimo sve postrojbe koje su formacijski pripadale Bosni i Hercegovini. Mi smo bili samo protiv armijskih odreda koji su dolazili iz drugih dijelova Jugoslavije, ali ono što je bilo stacionirano u Bosni i Hercegovini, normalnim rasporedom vojske, mi smo prihvaćali kao svoju armiju

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kljujiću, pošto kažete "tri zapadne republike", vi ste negde u izjavi, setičete se, da sada ne gubim vreme tražeći, govorili o tome da su te tri zapadne republike zauzimale stavove da im se čini, u ekonomskom smislu nepravda i da su oštećene u nekadašnjoj Jugoslaviji.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je bilo tačno

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kako možete to da tvrdite za Bosnu i Hercegovinu kad je poznato da je Bosna i Hercegovina, kao republika u celini, imala tretman nedovoljno razvijenog područja i primala lavovski deo saveznog Fonda i pomoći za razvoj nedovoljno razvijenog područja, čiju je polovinu finansirala Srbija

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: To je tačno ...

SUDIJA MEJ: Ovo će biti poslednje, poslednje pitanje i poslednji odgovor.

SVEDOK KLJUJIĆ: Ali moram objasniti, časni suče, da je to bilo u kontekstu tržišne, ovaj, dirigirane privrede socijalističkih zemalja. Bosna i Hercegovina je imala najveću namjensku industriju, to je ratna industrija, koju nije vlastito izvozila, nego je izvozila preko Ministarstva obrane Jugoslavije, SSNO. Mi smo proizvodili tenkove za jednu malu sumu novca, a oni su je prodavali nesvrstanim zemljama za mnogo veću. Mi smo imali resurse u energetici i drvetu, a te cijene su bile smanjene zbog internih odnosa u Jugoslaviji. Po svemu sudeći, Bosna i Hercegovina je već tada mogla da živi samostalno, ali svjesni toga da su cijene bosanskih proizvoda namjerno držane depresivno, kao drvo, ugalj, energiju i vojne proizvode, jugoslavenska federacija je davala kroz Fond za nerazvijene republike i pokrajine kompenzaciju za Bosnu i Hercegovinu, što je potpuno tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kako možete da kažete da je svesno držana zbog neke srpske politike ...

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Ne, molim vas ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... kada je pola električne energije Jugoslavije proizvodila Srbija.

SVEDOK KLJUJIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja nisam rekao srpske politike, to nigdje nisam, to je bila jugoslavenska državna politika.

SUDIJA MEJ: Mislim da ovde moramo da završimo. Razmotrićemo stavove i situaciju. Gospodine Najs, ovaj svedok ne može sutra da se pojavi. Sačekajte trenutak, samo da vidimo kako stoje stvari.

TUŽILAC NAJS: Kao prvo, ja ovde neću da budem sutra. Ovaj svedok takođe želi i očekuje da se sutra vrati, zbog obaveza. Takođe imamo jedan suštinski problem, a to je koliko vremena treba za svakog svedoka. Znam da je ovo

osetljivo pitanje za Pretresno veće, ali, kao što vi sami znate, sad moramo da spisak svedoka sećemo na pola, da bismo završili na vreme. Pravimo žestok odabir. Ovaj svedok je ispitivan od naše strane vrlo kratko i na kraju sam kroz njega uveo vrlo malo dokaznih predmeta. Njegovo unakrsno ispitivanje je sad, čini mi se, trajalo dva puta duže nago glavno ispitivanje. Ako mogu još da kažem ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne baš sad. Samo da završimo sa ovim svedokom, mada shvatam da vi imate i drugih problema. Gospodine Tapušковиću, žalim ali stvarno ne možemo da vam dozvolimo bilo kakvo unakrsno ispitivanje zbog vremena ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Dva minuta, časne sudije ... Zaista ...

SUDIJA MEJ: Izvinjavam se, žao mi je, čak ni dva minuta. Siguran sam, siguran sam da je tačno sve što kažete, ali nemamo vremena. Moramo da rešimo neka druga pitanja.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Samo, časni Sude, jedno pitanje. Za jedan sastanak da ga pitam, za jedan sastanak da ga pitam da li zna ili ne zna. Jedno pitanje, časne Sudije, zaista, mislim ...

SUDIJA MEJ: Ne.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala lepo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej ...

SUDIJA MEJ: Ne, sačekajte. Ima dokumenata koji moraju da budu uvedeni. To ćemo sada da rešavamo. Mislim da imate tri dokumenta. Neka nam sekretar kaže šta je ona dobila do sada. Ima jedan nedatirani dokument na početku. Gospodine Najs, vi ste videli taj nedatirani dokument.

TUŽILAC NAJS: To je priča za sebe. Mi treba tek da ga nađemo.

SUDIJA MEJ: Označićemo ga radi identifikacije.

sekretar: Ovo je dokazni predmet 164, označen za identifikaciju.

SUDIJA MEJ: Drugi dokumenti su ... Naravno, oni su na BHS, tako da možemo sada da ih označimo za identifikaciju. Bilo je jedno pismo Alije Izetbegovića koga se sećam ili se pismo tiče Alije Izetbegovića. Molim da se ono označi za identifikaciju.

sekretar: Dokazni broj 165, označeno za identifikaciju.

SUDIJA MEJ: I na kraju stenografske beleške koje mogu da budu uvedene u dokazni materijal.

TUŽILAC NAJS: Ja treba da kažem koji su to tabulatori u registratoru Tužilaštva.

SUDIJA MEJ: Samo da dobijemo poslednji broj za Odbranu.

SEKRETAR SUDA: Dokazni predmet Odbrane, 166.

SUDIJA MEJ: Prepravite i vi to isto.

TUŽILAC NAJS: Nadam se da ćete da dozvolite uvođenje rezimirane biografije svedoka, to je broj tabulator 1, ali drugi dokumenti su tabulatori 2, 18, 15 i 20. Nema 20, izvinite. Karta je odvojeni dokazni predmet, trebalo je to da znam.

SUDIJA MEJ: Jedini koji se uvode su 1, 2, 8, 15 i 18. Karta je već dokazni predmet od ranije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej ...

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja bih hteo da pridružim ostatak ovog stenograma s obzirom da je gospodin Kljujić potvrdio da su tada postali i oni svesni da su srpski civili po logorima.

SUDIJA MEJ: Da to ćemo da uradimo. Sutra ujutru počinjemo sa izjavama po Pravilu 92bis, tačnije, zahtevom da se oni uvedu i vi kasnije možete da nam iznesete svoje argumente po pitanju vremena.

TUŽILAC NAJS: Samo jedna rečenica. Problemi sa unakrsnim ispitivanjima ovakvih svedoka utiču na nas u našem izboru tako da mi izbacujemo interesantne svedoke i to je problem s kojim se susrećemo. Svaki dan moramo da se odrekujemo nekog dela svedočenja i to utiče i na predvidljivost vremena koje nam treba da završimo do kraja.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kljujiću, žao mi je što ste morali da čekate tokom ove debate, ali vaše svedočenje je sad završeno. Hvala vam što ste došli na tribunal kao svedok. Možete da idete.

SVEDOK KLJUJIĆ: Hvala vam.

SUDIJA MEJ: Prekidamo sa radom za danas. Vraćamo vam ove velike registratore.

Fond za humanitarno pravo